

18583

Mag. St. Dr.

P

Kalkomp.

Biblioteka Jagiellońska

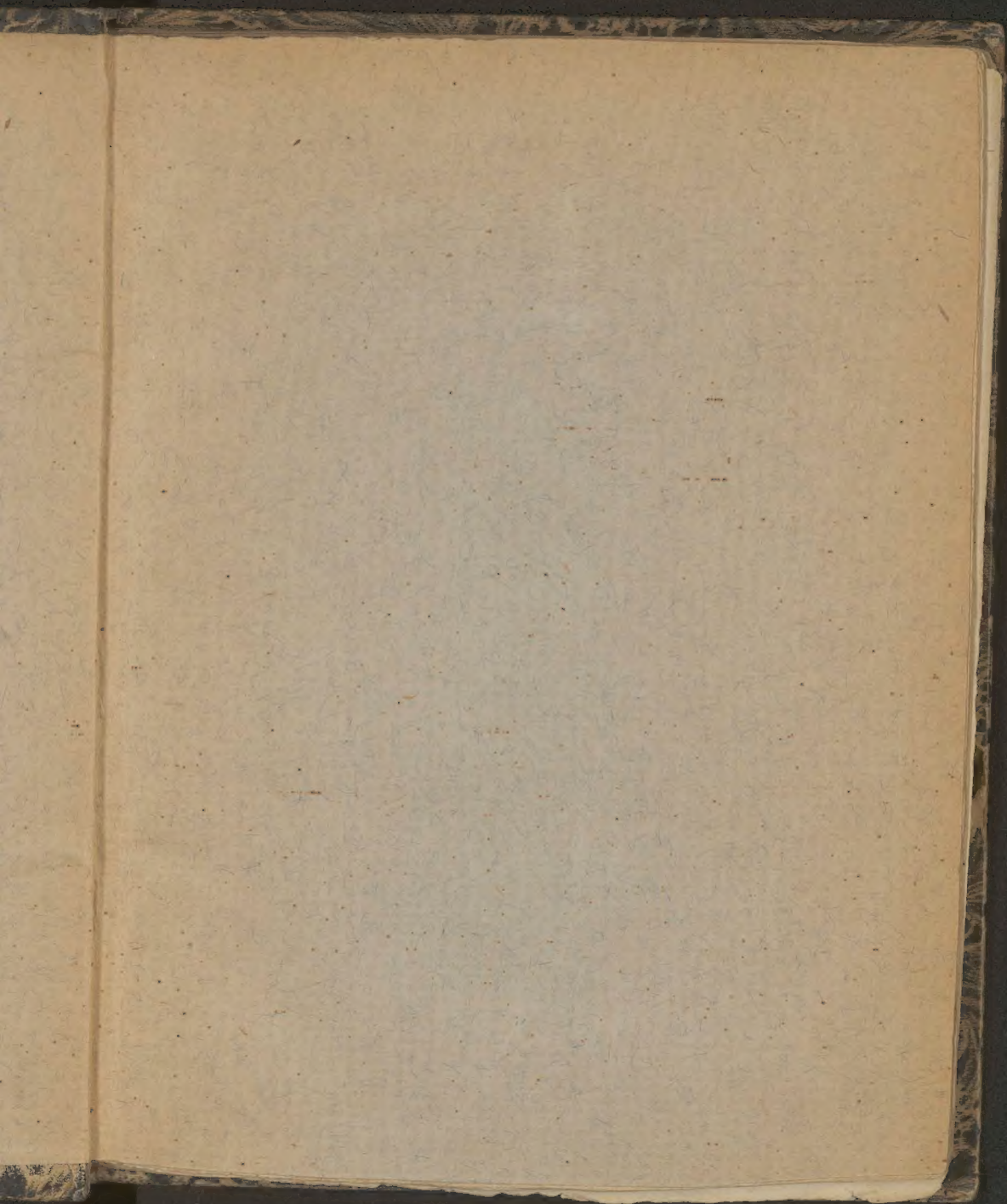

stdr0004914

18583

I

R
PLI

D
O

R

O

0838 1/2 Tw 2
R O Z M O W A
PLEBANA Z ZIEMIANINEM

A L B O

D Y S Z K V R S

O P O S T A N O W I E N I V

T E R A Z N I E Y S Z Y M

R Z E C Z Y P O S P O L I T E Y.

r

O S P O S O B I E

Z A W I E R A N I A

S E Y M O W.

©(S)©

1697
Roku Pańskiego^M DC. XXXXI.

FFF III

a

CZYTELNIK V.

Dawam pod uwagę twoją krotka praca: oto cię pro-
szac, abys o niej z rozmysłem y bez affektu sądził, y
niepierwey aż przeczytasz. *A* to pomni, iż daleko łacniej-
sza jest zganić, niż co lepszego powiedzieć. *Ia* co mi życzi-
wość Oiczyzny kazała wykonać. *A* tak stuszenie rozu-
miem, hic labor professione pietatis aut laudatus eris, aut
excusatus. *Lubo* mniey dbam o proznaną pochwałę, tego iednak
sobie życzę, aby życziwa moia rada wzięta skutek iakikol-
wiek. *A* przynamni ten, że młszych ktorzy więcej nauka y
doświadczeniem nad mię mogą, pobudzi aby kiedykolwiek
chcieli zabiegać temu w *Seimach* naszych nierządowi, który
co raz gorę bierze z wielkim wstydem y hańbą Narodu nasze-
go. *A* co więcej z ostatnim prawie Oiczyzny y Wolności
niebezpieczeństwem. Podawania na to sposoby iaki mi iudi-
cium dictavit, y wiadomość Rzeczypospolitey postanowie-
nia, w którym znajdziesz niektóre rzeczy (że nierzekę nie
wyniosłego) bacznych y rozsądnych uwagi godne.

Et quæ non fricti ciceris probat aut nucis emptor.

Więcej cię niebawig.

Kochanowski
w X. w.
gł. 1.
Pieśń.

Perflus
Sat. 1.

ROZMOWY DZIEN PIERWSZY.

Zochy-
nowski
w Kated-
rach
Pieśni.

Czas był poobiedny / dzień iako to w Lip-
cu gorący / gdyż Wąrszawy powróci /
wszy po niewczasach podrożnych odpo-
czywałem (iako wielki nasz Pisarz mowi)

Ofazyie
w lip-
rozm-
wa.

----- siadłszy w cień Lipowy /

Edzie Gospodárstkiey głowy /

Od gorącego lata

(plata.

Broni list / za wsadzenie przyiemna za

Wtey mowie Siemiánstkiey samorodney sa-
lináwiedził mie X. Pleban / á po przywitaniu
y powinšowaniu portretu mego szczęśliwe
go / wšedł zemna w rozmowę / iako iá roz-
miał / báczna y rozsadna / Ktora nie chce áby
miałá milczeniem / á zá tym niepamięcią zagi-
nąć. Lútech to wiedza y czytáia inši / coš my
ná ten czas sami dwá / o dobru Ojczyzny szczy-
ra mowali żyziwością. Kzeżeš / Quis le-
get hac ? Jáko bym sie miał oto bárdzo trapić
y frásować / ieżeli to poidzie w uwagę tych
ktorzy sa na uštudze R. P. odniose operæpre-
cium krotkiey prace. Ieżeli też proznuiacy

Perfluas
Gal. 10

tylko / y ci ktery m na tym nie nalezy czytac bes-
da / de sye mnie ze dam w tym wolnosć vmy slo-
wi niemu conscientia precio. Oczyznie radzac
coz dobrym iey bydz rozumiem. Albo mnie
masz ze niewiem. co powiedzial Anacharis?

Lærtius
in vit.
Philoso.

Mirum sibi populum videri, in quo Sapientes
quæ agenda sunt proponant, imperiti iudicent.

Ktorem iezeli sie to nie podobá / nie ná tym /
iá nie dbam o ich rozsadek bynamni / wiedzac y
pomniac dobrze to co mady na pisal Trime-
gistus, Qui cognitione imbuti nec ipsi populo Cap. 2.
placent, nec populus ipsis. Alec iákoškolwiek /
przećie škoda złe wrozyć swoiey pracy / ani dla
tego iáko w mowi ----- peritura parce- Inuenal.
re charta. Sat. 1.

Żdárzy Pan Bog ze cośmy z soba ná ten
čas mowili / w poćciwym sercu / w zyczli-
wym dobrá pospolitego vmyśle / w zdrowym
á bácznym rozsádku mieysce swoie miec bedzie /
y w vważe poidzie / y ná dobro sie Oczyznyi
obroćci.

perate
do regim
wy.

Przyśedşy tedy do mnie (iákom iuz nami
nit) rzecze X. Pleban: Przypátruiać sie W.
M. y twarz smutna znać vtrapionego sercá
vważiać / przydzie mi rzec illud Plautinianum,

In pseu-
dolo.

Si ex te tacente fieri possem certior

Here, quæ te miseria tam miserè macerant.

Duorum

Petilius
Sat. 1.

Inuen.
Sat. 6.

Duorū hominū ego labori parissimē lubens,
Mei te rogandi, & tui respondendi mihi.
Nle nie wiedzac żadney przyczyny / bo sie WM.
y sam zdrowo powrócił / y wśystkich swych /
zdrowos także / y w dobrym powodzeniu w do-
miu zastał / prośe z kąd to pochodzi jes WM.
tak melankolizny?

Ziemianno. Krótko WM. powiem / iż nie
prywatny strasunek (bo chwala Bogu iako to
WM. mowiś wśystko dobrze y pomyślnie w
domu) ale publicæ curæ trāpia serce moie / Kto-
re bzyra żywliwoscia przeciwko miſey Wy-
czyznie zdiete / boleć na to musi / gdy wważa /
że z nia gorzey co raz sie dzieie.

Pleban. O niespodziāny zāprawde / ā chw-
leby strasunek! O iako mało maś WM. w
nim Towarzykow! Kto iest prośe drugi z tey
przyczyny strasobliwy? Nemo hercule nemo.
A dla tego tym r. adkim przyklādem tym nie
zwyczajnym affektem.

rarus

Inuen.
Sat. 6.

Ciuis & egregius Patriæ contingis ouanti.
Boże rodz takich wiele / pewnieyſzego znaku
dlugo trwāley y kwitnācey Wyczyzny mieć
niemoglibysny / iako siła WM. podobnych.
Ziemiannin. Uāzbyt mie WM. chwaliś / af-
sektowi w tym swemu wolne wyrzucāiac wo-
dzā /

dzá/ktory iá iednáť przyimuie seude me indi-
cas, seu erras. Wiedzac ze to nie z pochlebstwa.

A mamli co rzec o sobie/ to śmieie mo-
ge/je ná żygliwości ku Oyczyźnie nic nie scho-
dzi/ gdyby tak ná śielách ydowćipie/ y do-
státku.

Pleb. Masz to WM oboie/ y obracaś ná
wstuge K.P. Ale nie czyniac dálej WM. pane-
gyum, bom ślapy w taka mowe/ á zwsłaśzjá
woczy/wracam sie ráczy do mego pytania/ y
znovu prośe powiedz mi WM przyczyne/
dla ktorey Oycyzná hanc sollicitudinem WM.

powabia/ktora lubom iá záwśe vznawał zá-
liwa/ teraz iednáť zda mi sie bydz nádz zwy-
czáy. Ziem. Lácno sie WM. przyczyny domy-
ślić moześ/ wiedzac jem z Seymu przyiáchał.

Pleb. Albo sie rozerwał iáť y przyśley? Ziem.
L niewiem iáko WM. mam powiedzieć/ bo iá
kenkluzya Seymowa nienázywam/ gdy tylko
sam Vniuersal vmowiony/ y to taki/ z ktorego
áni Woysku záplátá/ áni Oycyznie obrená.

Pleb. Adla Bogá y także to Seimy albo sie
rozrywác beda/ albo źle zawierác? Czegoż sie
spodziewác mamy/ z takieo zátrudnienia Rad
publicznych? Ziem. Ja wierá niewiem. Pleb.

Ale iá WM. krotko powie. ná vpadek sie chyli
zgoła Szlachecka waszá wolność/ mole sua
ná krot

3 niepo-
rządne-
Sc. 11-
winta
przed-
zguba
Wolno-
ści.

Rozumie
si orat
dwulec
nim Se-
mle.

M.

3 niepo-
tradne-
S. 10
w tym
przed-
zguba
Wolno-
ści.

na ktorey je tuż przez czas niemamy iakooby na
fundamentcie zasadzone jest postanowienie &c.
P. wásey/ trudno sie nie ma obawiać (strzeż
Boże) álbo odmiány/ álbo ruiny/ kiedy tey fun-
dament bawianie. Kto iednak rozsadzien-
WM. tego jest przyczyna? Ziem. Kto? My
sami ktorych tam strojami Wolności mieć
chciano. Pleb. Zaprawde pięknie tey strzeż-
cie / Seymy tym samym znać/gdy nie na
nich zgodnie nieu nawiazcie. Podobno niſt
tego nie wynawa / że przedſcy zguby nie moze
bydż Wolności wásey / iako wróceniem
intercedendi. y głosu wolnego. Ktorego iż ná-
większy plác jest na Seymie / y tam tylko wła-
śnie słowá owe mieyscemáia: Ná nas, nic bész
nas; dla tegoż gdy wam y ten przez taką nie-
zgode uplynie / obawiać sie áby wam do tego
nie przyſtło co sie w Rzymſkim ſtáło Páń-
ſtwie/gdzie ſuſpecto Senatus Populiq; imperio,
ob certamina potentium, & avaritiam Magistra-
tura, bono Reipublicæ interfuit, omnem po-
teſtatem ad vnum conferri. **N**tał o wolnym
náſzym do tad Narodzie nápiſa ná potym/iá-
ko nápiſano o wolnym tákże Rzymie/

Nam qui dabat olim
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se-
Continet, atq; duas tantum res anxius optat
Panem & Circenses.

Tacitus 9.
Annal.
Idem 1.
Histon.

Turneb.
See.

rozumie
oraz
wulter
in Seis
mle.

A sławna wasza Poselska Izba / ktera teraz
domicilium libertatis, legum Officinam. desyć
pieknymi / chwalnymi / á málo nieslušnymi
tytulami nazywacie / albo cále zginie / albo ie-
zely sie odmieni / taká bedzie iáko owá / w ktorey

u cañu s
Lib. 3.

non Confule sacrae

Fulserunt Sedes, non proxima lege potestas
Prætor adest, Vacuæq; loco celsere curules,
Omnia Cæsar erat

Plinius
in Paneg.

W ktorey iuz niebedzie miálo mieyscá smiáse
teraz y wielowládne: Niepozwalám; A zostás
nie miáło niego / marta & sedentaria assuetudine
recellit, iáko tambyło / gđzie vnus solusq; cen-
tebat, quod sequerentur omnes, & omnes impro-
barent. Do czego lubo niewoyná was y gwałt
przymusi / tedy samá niezgodá przywiedzie.

Tacit.
3. Hist.

A la ktorey / niemogac pedolác sprawom pu-
blicznym / nieznáduiac żadnego z waszych kon-
sultacyi skutku / musicie rzad ten puścić ko-
mu inßemu / sami zostawşy magnitudine ni-
mia communium ciuium experti populus; Bo
iezeli sie ieden Germ rozetwie / drugi samum
tylko pedactum stonczy / otrzecim co inßego
rozumieć / tylko że tak wielu materiem o raz
supponim niewysłárzy / y albo z postráchni
niebospieżeni twá / obmyśleniem samey tylko
obrony bedzie konkludowany / albo iezeli go
żadna

Sallust. in
præfatio-
ne ad Ca-
tilin.

żadna gwałtowna potrzeba y postrach nie-
 przywiedzie do konkluzye / zerwie sieciał y
 pierwsze. A iateian wespółka moleszadu Wy-
 czynney musi przysć pod władza iednego. W
 ktorym lubo sie wam siła niepodobac będzie/
 iednak dla niesfortnych animusow waszych /
 dla tak wielkiej niezgody (ktora miedzy wa-
 mi frzewić pars contrarij erit) poprawy ztemu
 rządowi nieznaydziecie. Ziem: ^{przymaz} Iac to wespół przywaz
^{wa sie} stko bardzo dobrze vznam moy Ksieze Ple-
^{manin/ o} banie / ale ieleć o tym myśle / przyznam sie
^{sposeb za} iż confilium & remedium intra querelā W. m.
^{biecenta} iezeli cheeß non conuicium facere naszym zwy-
 czaiom / sed medicinam, powiedz proße swoje
 zdanie / iakoby zabiezieć tak zepsowanemu spo-
 sobowi naszym konsultacy / y iakoby (bes
 naruszenia iednak wolności) Seymu porza-
 dek naprawić / aby mogł odnosic szesliwe
 konkluzye. Pleb: ^{Pleban} Nie iest to Dykskurs nalezacy
^{nie wyma} stanowi y powołaniu memu. Bo lubom teß
^{via ze ten} z vrodzenia Szlacheckiego do głosu wolnego
^{Dykskurs} należał / iednak ze na pierwszym zaraz do vstu-
^{nie tego} gi Wyżystey wstepie multa mihi aduerla fu-
^{nalehy} -ere, nam pro pudore pro abstinētia, pro virtute,
^{powusta} audacia, largitio, auaritia vigeant. Quæ etsi a-
 nimus aspernabatur insolens malarum artium
 przecie iednak obawiaiac sie aby młodego v-
 mystu

Sallust. in
 prefatio-
 ne ad Ca-
 cilin.

myślu nieprzeciągnęła złych wietrza kupą /
wolałem wcześniej obrócić stan życia / prozen am-
bitionis & pallentiu curarū, prozen kłopotow/
prac / trudow / któreby w tak zepsowanej
X. P. y daleko ab instituto oddaloney / dāre
mno ponosił. A mawiałem sobie / co kiedyś
Zeno powiedział: Si malè Rempub. rexero, Di-
is, si benè, Ciuibus displicebo. ^{Laërtius in eius vi-} Których żem
wiecej przewrotnych widział / albo musiał
być ich byś naśladować / albo byś w nich w
nienawiści. A obojgą tego chronić się trze-
bā; To jest / ani żyć w podobnym / dla te-
go że ich siła / ani tak wielom nieprzyacielem/
dla tego żeś im niepodobny. Ciuilis vita, zwłā-
żęza w nienawiści conciuum, y sobie škō-
dliwa / y X. P. nieużyteczna. Dla tych przy-
czyn od usługi publiczney oddaliwszy się ży-
ćie prywatne Bogu a sumnieniu darowałem.
Et quarenti, num mihi curæ Patria, myśl nie-
tylko pālec w Niebo obrociwszy odpowiem /
mihi vero curæ illa Patria, Pomniac na wpo-
mnienie Pāvła S. że nostra conuersatio in-
Coelis. Zaczynam prośbę niech bede wymowiony/
boć iako jest w przysłowiu / currus bouem non
trahit. tak że ja też przeciwnym sposobem y prā-
wie opak / Ksiądz Szlachcica / domā siedza-
cy / tego który zawię na wstydze X. P. iako
mam

in Po
ad L
Dante
Hen. si
Oratio

in Pra
ad Co

S cono
scier be
la nate
de por
li b. lo
ella P
cypu, &
con fer
bene q
la Pri
pi cou
ae elic
Popola

Ad Phil-
lip. 3.

In Polit.
ad Laet.
Daniel
Hen. sius
Oratio-

75 co
siem
nin od
nowi

in Praef.
ad Colm.

5 cono-
fuer bene
la natu-
de popo-
li. L. Regna
ella Pi-
cipi. & a
consci-
bene que
la Pri-
pi. cōte-
ae elier
popolare.

Ad Phil.
lip. 3.

mam informowac w sprawach / Ktorych ani z
powołania mego / ani z doświadczenia / bydy
nie moge wiadomy? Znam: machiawel / Kto
rego ingeniu wielkiego Lipsiusa rozsądek /
ere, subtile, igneum, ysluśniey daleko niż
wego Ktory go nazywał scribam ex thymelic
recoctum, & virum nullarum literarum, iakoby
to namedrzymi byli / Ktorzy nauczonymi / co
owsem czestokroć / w tey zwołaszca nauce Kto
ra on podawa / opak bywa / ten mowie ma-
chiawel w Przemowie do Pána swego / wy-
mawiajac sie / ze człowiekiem przyrnatym be-
dac / powaza sie oiego powinności dyskur-
wac / te przyrzecze po sobie przynosi / iż iako
Kto krav opisuie / gory z dołu mierzy / y wvaza /
a na padoty y rowniny z gory patrzy / tak na
vznanie natury poddanych / trzeba bydz Pa-
nem / na vnanie natury Pánow trzeba bydz
poddanym. Ja tez tak powiadam / ze na vzna-
nie K. P. trzeba bydz in otio, na vwage Vitae
trzeba priua. a agere, nie inaczy iako na
przypatrzenie sie doskonałe Komedyey trzeba
siedziec przed theatrum. Jaksym miec Wm. z
rad slusney nie mozesz wymowki. Alubos W.
m. stan Dud. ewny y spokoyny przed sie
wzial / nie dla tego iednak wyzules sie z wro-
dzoného przeciwo Wyzyzniesz Ktu / Ktory do-
leg r. d. oswiadczyc mozesz. Gdyz iako pi-

Przekan
racym
niez
gwie
lezbila.

Memor
nin fo
nieznie
prosi.

smo S. mowi: Anima viri sancti enunciat ali-
quando vera, quam septem circumspectores se-
dentes in excelso ad speculandum. Pleb. Na to
wszystko cos Wm. powiedzial / krotko odpo-
wiedziec moge: A naprzod racya z machia /
wela przewrotnego przy niesiona / tym znosze.
co napisal Orator Rzymiski: Ad Consilium de
Repub. capiendum Caput est nosse Rempub.
Ktorey wiadomosci / iz zaden doskonaley
miec nie moze / chyba do swiadczeniem / dla te-
go ia prywatnie zyjac / prozen iey bydz musze.
Co zas do aspektu przeciwko Dyczynie / mam
szery / y nie wyzywam sie z niego. A co po-
winnośc moja niesie / o swiadczam go tym /
gdy Pana Boga o pomnozenie szescia iey /
gotacym sercem proze. Daley nie moja rzecz /
gdyz nauczyl mnie tego Biskup Cyreneyski / iz
ciuilem virtutem iungere cum sacerdotio velle,
est miscere omnino non miscenda. Te zas slo-
wa z Pisiná S. przy niesione nie mnie sluza.
Ziem. moglbym tez y ia na to odpowiedziec /
ale nie chce sie wtym spierac racyami / wole to
prozba wymoc / ktora pilnie powtarzam / abyś-
mi Wm. dopomogl. Dykursu tego / ktory m-
niem naruszyl by namniley wokacyey swoiey / a
mnie moześ dac okazy: zdrowey rady / kto-
razas swego / podac pod v wage Bráci mo-
moge:

Ecclesi-
asticus
Cap. 30.

2. De Or-
rat.

Sinehus
Epist. 67

Tacit.

Virgiliu

Tacit.

może. Ani ru Seym / ani Seymiż / ale nas
dwóch prywatna rozmowa. Aż y tam Du-
chowna rada ma miejsce / która światobli-
wych Przodków veteri instituto, szeszliwie
zaśiadła w Senacie / iako też y w Tribunale.
A nad to iedne pieczęć (ktorey v nas powaga
jest wielka) zawsze Duchownym rekom po-
wierzaia / abyście Wm. tym lepiej vznawali
bona malaq; Keipub. ad vos pertinere. Stey też
dy nowej przyczyny / a (co wielka niech bez-
dzie) za pilna prośba moja / niechciey sie Wm.
iuz daley wymawiać. Pleb Jc / iako wiec
mowia / nie chodze na Biskupich nogach / y z
tadze mniej do publiki nalezac / mniej mi
potrzebna wiadomość spraw R. P. y sposas-
bianie sie do niey: Jednak iuz sie nie wyma-
wiaiac daley / ponieważ żadne nie idą v Wm.
racye / tam honesta voluntati. y temu rządkie-
mu Wm. przeciw Ozyzyźnie afektowi / da-
ruie to / ze sie wdam w ten ktorego Wm. po-
mnie potrzebuieś Dyskurs. A tak

Virgilius. Te mandare decet, mihi iusta capeffere fas est.

Powiedz tylko Wm. w ktorey materyy
chcesz sluchac zdania mego. Ziemian. Juzem
raz powiedzial iz o sposobie zawierania Sey-
mow. Bo mym zdaniem poząd sie to w swoy
B3 porząd

Wtorey
chce w
razed
a. on. i. c
teem. i. c
fandi. p.
p. fandi.
wienm.

perzadek nie wprawi / nie po tym wryfikim/
cośkolwiek o rzadu publicznego naprawie bez
tego wiec Dykturuiemy. Pleb. Słusna ro
WM. wraga. Jednak wielka y trudna po.
dać mi WM. materya / na ktora zaraz y
bez rozmysłu dać skutezny respons / nie jest
rzecz moiey głowy. A nie z tad by też to trze
ba zacząć. Boć tożte Seymowanie / jest ryłko
skutek zley przyczyny / ktorey ongo z tad / ze
ście daleko od pierwşego tej R. P. postanow
wienia odslapili. W przed tedy / gdybyś
WM. chciał posłuchać / powiedziałbym de
hoc statu Reipub. w ktory nie obacznie w pa
dła / co rozumiem. Bo lubom Ksiądz / lu
bo aratem a Republ. procul habendam decreui,
przyzn. msie jednak iż bywając na kilek Sey
mach / przysluchywać się publicznym radom /
y pytać się tej onich / pro copia radij & do
ctrinae, uważalem niektore wtorey mierze rzeczy
non est. v. i. g. Ziem. Posłucham chętnie rad
y nie testliwym vchem / wśak wolno będzie
dissentium powiedzieć / y nieurazić się tym W.
m. Pleb. Wczesnie widze waruieś WM.
sobie kontradikeya / ktorey ja brąc priuam
nie chce / wiedzac iako się w niej wryscy W.
m. public. kochacie. A mamże zacząć Ziem.
W imie Boze. Pleb: Fiat. Wolności waszey /
iako czyną

Lib.

Sallust. in
aut.

Plinius
in Pane

Ouid. Fa
stor. 3.

Za

iako wſyſkich rzeczy / małe początki / y ni po Dyſ-
 dobne ad ea incren ēa wſtęcych teraz ieſt / kurs.
 wieſz Wm. bārdzo dobrze. Albowiem ſtāro-
 dawni Przodkowie nāſi / pod ſaſſawym pā-
 nowaniem Krolow żyjac / praw niepotrzebo-
 wāli / iako Iuſtinus o pierwſzych onych y pro-
 ſtych ludziach mowi. Populus nullis legibus
 tenebatur, arbitria Principis pro legibus erant.
 Aż teſy te wſtāwione / ale iako to w grubym y
 proſtym ieſzcie nā ten czās Narodzie / proſte y
 orzeczach małej teraz wagi / iako ſtātut nāſz
 poſtāzuie. Potym z ſaſſawoſci Krolow / czy
 z nieobaczenia / y tākie na wtwierdzenie ſwo-
 bod Szlacheckich uchwalone / quēis etiam Re-
 ges tenerentur. Ktorzy nie będąc anxij potē-
 ānij tāk bārdzo pilni w oſtrzeżeniu ſwego do-
 ſtoieńſtwā ā Poddanych ſwych od waga y w-
 ſługami obowiazani nā pierſiach ich ſen be-
 ſpieczny / y dla aſpektu po nich doznānego / ro-
 zumieiac altillimum munimentum, munimen-
 to non egere, przyczyniali Szlacheckich ſwo-
 bod / y co raz wodzā wāſzey wolnoſci wypu-
 ſzczali. Ktora gdy teſy ſwre ſiły wzięła y wznā-
 ſi / niektore rzeczy lubo wymogła nā Pānāch
 ſwych iednak iakoby wproſiła. Aleć

Plinius
 in Paneg.

Ouid. Fa-
 ſtor. 3.

Plebs vetus, & nullis etiam tum tuta Tribunis
 bedac / nie mogła mieć tāk wiele wſādzey
 potegi.

zaſa

alluſt. in
 auil.

Za
 czynā

Post
quam
ita

Já **K**ázimierzá **K**rolá pierwszy raz do rądy publiczney Sermonowey / ktera tylko **K**rol á **S**enát traktował y zawierat / wezwány też **S**tan **R**ycerski. Nempé (je to **K**romerá potworem słowami) sciscendi tantum, in bellum tribui causa. Deinde verò siue Principum in-
curia, siue Consiliariorum conniuentiá, ad alias
etiam consultationes de Repub. accedere coepe-
rant, non ut Consiliarij, sed ut monitores Princi-
pis atq; Consiliariorum, & custodes libertatis &
prerogatiuarum Nobilitatis, ac legū publicarū.

Lib. 2. de
Rep. Po-
lona.

Ter-
tius
Tribu-
s
podobn.

Własnie takowa władza iaka w **R**zymie mieli sławni oni **T**ribuni plebis. **T**ám bowiem **P**ospolstwo / rozumieiac sie bydz obciążonym od **S**enatu / zbroynie y ármatno in sacrum mon-tem, gdy z **M**iastá wstapilo / otrzymáło to ná koniec ut plebi, sui magistratus essent sacro-
sancti, y ustanowili **S**trozow wolności swo-
iey. **K**torzy in vestibulo **C**uriæ (**T**emplu enim
ingredi non licebat) bedac / wšyskie od **S**e-
natu umowione **S**. **C**ia uwazáli / y iezeli nie
byly przeciwné wolności ich / one potwierdza-
li przypisawszy literam **T**. **A**lbo też znosili
Solenni verbo : **V**eto. **W**šyská **O**rzędu tego
mocy władzá byla / wprzeczeniu uchwale **S**e-
natu y niepozwoleniu ná práwá ktoreby z
wšzerpkiem wolności ich byly. **K**tera pra-
rogati-

Livius
Lib: 2.

Fenestella
a seu An-
dreas
Floccus.

Histor
Lib: 2.

rogatiwe nazywano ius intercedendi, ius San-
 ctum, potestas sacrosancta. Jákóž w tákiey ia-
 powadze miáno. Czym oni vniesńci / nie kon-
 tentuiac sie tym co im zpierwóžego ustanowie-
 nia naležáto / etiam turbulentis rogationibus R.
 P. trudnili / práwá stánowiąc podług woley
 swoiey / woyny vchwaláiac / woyská / prowincie /
 tym háznaczáiac / owym odehynuiać / y
 naywiecy / zgóla nád inše vrzedy rzadzac w
 Páństwie Rzymiskim. A nášy PP. ^{Swláſz}Posto- ^{cz i gdy}
 wie czynie ták teſz wláſnie poſtápili ſobie? ^{iey wielce}A- ^{przyczy-}
 bowiem do Rády publiczney przypuſzczeni ^{nieli.}
 raz będąc / iuž zniey nie vſtápili wiecy. Chy-
 ba gdy nie kontentuiac ſie ſwoim Niepozwa-
 lam / oſobne ſobie koło vczynili. Nam tantum ij
 (mowi Kromer iákoby orzežey ieſzeze czáſow
 ie go nowey) noſtrá tempeſtate arrogare ſibi cæ-
 perunt, vt nullam rem iniuſſu ſuo decerni á Re-
 ge & Senatu, aut fieri vellent. Et in Senatu atq;
 adeó in Regem ipſum, cenſuram grandí ſuper-
 cili ſibi ſumerent. Jákóž powiodło ſie im to
 dobrze / gdy do tego przyſzło / że Stan
 Rycerſki / lubo oſtátni mieſcem / potega ied-
 nák roznyimi vprzywileiowana práwami rzec
 ſmiele mogo pierwſzy ieſt w R. P. naſzey.
 Wſytko ábowiem wydarł Senatowi / procz
 tego że przy Krolu wczesnie ſiedzi. On pr. wá
 C piſe

Hiſtori:
 Lib: 21.

ib. z. de
 ep. Po-
 na.

iuius
 ib: z.

eneſt. ſi-
 ſeu An-
 dreas
 locus.

piſce y umawia/ y dopiero pięć dni przed Kon-
kluzya/ (iako w ſwieżey czytał Konſtitus
cyy) do Krola przychodzi y Senatu. Gdzie
práwie inuerſo ordine zoſtawáć w prawdzie
tymobiemá Stanom/ tożius intercedendi, ie-
dnáć o tym tylkomowia/ co impoſeſſka Izba
czyta: Kto a tymże práwem nie wiecy czytać
nie ma/ tylko to co ſamá wprzód zgodnie umowi
y konkluđuie. A tak ſam tylko Stan Rycerſki
ſpráwy publiczne tráktuie / á Senatorowie z

przedtym
daw ſiá
y porze
bna wol
noſci ra
funkcia

Krolom in puluere pingunt. Przedtym / poſad
ta wolnoſć w ſwoych gránicách ſtała/ ſkromno
iey Przodkowie náſi / ná dobro Wyczyzny / ná
oſtrzeżenie Swobod / ná obrone praw záży-
wali. A byſto to chwalebne temperamentum
władzy Krolow/ áby ſie nie vnoſieli ſwo po-
tega w nieſluſzne pánowanie. Jednáć iako
kreſá tey władzy nie vznawáćie/ y dáleko ie-
inácy nád pierwoſze záżywáćie vſtánowie-
nie wtem ieżeli to praſidium libertatis, nie wie-
cy ſtodzi niſz pomaga. Wáſtapieli ábowiem
malae artes chciwoſć y ámbicya/ y prywatá ra-
dy w ſerſkie miſſaiaca. Lúſz vpor nie rozſa-
dny/ niedbaſtwo o dobro R. P. nie zgodne/
ná ſoniec y nie ſferne ánimuſe/ ſtore w takiey
kupie/ & inter tot diuerſa ingeria ſoniecznie być
muſza. Ábowiem/ o moy Boże/ rozne iák tam
rozſada

Teras
má t. f.

Salluſt.
Catil. 1.
ctus.

Idem 1.
Histo

Salluſt.
Catil.

Tacitu
1. Histo

Sopho-
cles.

rozsađki / iáť przeći wne Sentencye / iáť mien-
ne głowy tak ze zdato mi sie consilio factum,
lubo wiem / że nie umyślnie / gdy ná przyszley
Koronacy Izbe naznaczono Postou pod
Głowami / z ktorych każda inakſza ma twarz
y postać. Był to obraz y prawdy mien-
nych wáſzych umyślow wyrażenie / ktorych
wyliczyć trudna rzecz / y wypowiedzieć. Znay-
dzieſz tam inſtituta Reipubl. nie wważnych / y do
traktowania spraw tak wielkich / baczenia
miáſkiego / á wielkiego osobie rozumienia /

Sallust. in
Catil. Ta-
citus.

quibus eloquentia ſans, ſapientia pa-
u n. Znaj-
dzieſz vulgus vacuum curis bez rozsađku żadne

Idem i.
Histor.

go. Znajdzieſz / ktorych o dobro poſpolite / y
całość Wyzysney / mále ſtáranie álbo żadne /
ále privata cuius ſtimulatio, & vile decus publi-
cum, ktorzy ſłowy wſpániáſtymi / y pełnymi á
ſektu czynia ſie żarliwymi ſtrożami wolności /

Sallust. i.
Catil.

á ono aliud clauum in pectore, aliud promptum
in lingua Słow ſi á / rzeczy málo. Znajdzieſz
pełniednymiz wolności oratorem álbo ná-
ſtepuiających ná Pána / álbo mu wſługuiących /

Tacitus
i. Histor.

á w rzeczy ſame weyrzawſzy / inter intentos &
obnoxios neutris cura libertatis. Znajdzieſz prze-
dáyne ſentency / záſkupione y oplácone ięzyki / á
tałowi wierza iáko w Artykuł wiary ſwie-
tey: nihil eile cum iudero malum. Znajdzieſz

Se phe-
cles.

ludzi

ludzi sumnienia przestronego / ábo rázy prze-
 wrotne / y P. Boga sie nie boiących / torych Co-
 filia vt impiorum fraudulenta Ktorzy rády do-
 brey y bázney dáć nie mogą / gdyż iáko Me-
 drzec mowi: In maleuolam animam non introi-
 bit sapientia, á lubo też iest niemáto bacznych / ^{Sap.} _{cap. 6.}
 rozsądnych / cnotliwych / zyczliwych Oczy-
 znie / iednak láčno ich przemoże zlych wietśa
 kupa. Bo z Cnota towarzyży skromność / ktor-
 ra wystąpić woli spornym umysłem / niż ich ad-
 temeritatem, do ktorey skłonne są / przywodzić.
 Uá takich tedy rádach záwisła cáłość y bespie-
 czeństwo Oczyzny / takich ma wolność sro-
 zow / takich práwá y swobody obreńcow. Co
 rozumiem láčno mi WM. przyznaś. Ziemia.
 Przyznam. Bo trudno przeczyć temu / co
 rzecz sam á świadczy y pokázuie. Ale tad po-
 słucham / co WM. zá remediũ podaś ná to.
 Boć to iednego ma być powinność / znáć cho-
 robe / y leczyć. Ktora jes W. M. iáko baze
 cále poznał / czekać bede / iáka daś ná znieśienie
 iey ráde. Pleb. Uech pierwey przywiode ten
 Dyskurs do kresu ktorym mu náznáczył.
 Pokazawşy bowiem / iż Postowie náşy y
 pierwşym postánowieniem / y przyczynieniem
 záś władze swey / Tribunom podobni ponie-
 waś optime decemur Exemplis, quæ id, quod ^{Plin. in} _{Panegy.}
 przeci-

Valeriu
 Max. lib.
 4. cap.

Plotus
 lib. 3.
 cap. 13.

p^{re}ciunt, ostendunt fieri posse, przypatrzyć się ^{Władze}
 z Wł. co też za skutek władzy ich y potęgi ^{libum:}
 był w R. P. Rzymiskiej. Krotko mówiąc / ^{in:}
 gdy swej tylko pilnowali powinności / y nie ^{pułki}
 wyrażali z iey granic / strzegli powożebney
 wolności / Senat trzymali na wodzy / wyso-
 ka Konsulow potęgę miarkowali / y zgola R.
 P. in eo temperamento, iakiego iey postano-
 wienie potrzebowało / zatrzymywali. Ale
 iako fiducia S. Iuris, przyczynili sobie tak wiele
 potęgi / wszystkich tumultow y zamieszania /
 y wszelkiej Państwa Rzymskiego niezgody /
 (o czym Historia iego bardzo świadczy) albo
 Authorami albo znacznymi byli pomocnikami.
 Ilekroć bowiem do buntow y nieposłus-
 ństwa / do sákcji roznych podala sie okás-
 zya / non deerat multitudiní, funalis tax Tribus
 ultia, quæ temeritatem eius & ruentem comitas
 retur & languentem actionibus suis inflammaret
 Wyliczyć tego przykłady rzecz trudna / á pá-
 mielne też sa rozumiem Wł. ponieważes Hi-
 storia czyta / y lácno mi przyznać / iż (iako
 krotki ale záprawde była zamyslać y Histo-
 ryk mowi) seditionum omnium causas Tribus
 nitia potestas excitavit. Quæ specie quidem tu-
 endæ plebis, re autem Dominationem sibi acqui-
 rens, studium populi ac fauorem, frumentarijs,

Valerius
 Max. lib.
 4. cap. 8.

Flotus
 lib. 3.
 cap. 13.

T 44
P 123 m
R. P. ep.
nomat
Julius
Cesar.

agrarijs; iudiciarijs legibus aucupabatur. Zgola
nie bawiac sie wiele to powiadam / iz iako ten
dniła zamie ta władza R. P. tak tak ja też
zgubila. Zbowiem owętoż obus ad Remp. Plutar, in
euerendam accessit (iako o nim Cato powie-
dział) ieden mowie ex tribus syllæ discipulis.
widzac że zamysłem tego / y nie wrocone y pą-
nowania chciwości / naiprzed y naifacniej y
przyslep przez Plebiscita, sposabiłac sobie
wczesnie / y getuiac te droge do dalszych zamys-
slow / authores restituenda Tribunitia potesta-
tis, cuius vini Sulla diminuerat enixissime iuuat
Nie inaczy / iako ten / kto chce wziać obronna
Sortece / tam Sturm gotuie / y obraca kedy iest
naistabba / tak on widzac że R. P. naibardziej
zepsowana byla w tym; Tribunow Drzedzie /
ktory na ten czas sacrolaneta iua potestate chci-
wości tylko y ambicyy mezniejzych rslugo-
wał / Woiska im y prowincye / y naiwieksze
Drzedy / ba zgola Wyzyzne przedawal / tam
machiny swoje obraca / a to wksyfto pratextę
osirzezenia wolności pomuszechney. Był zgo-
ła iudnym z tych / ktorzy vt imperium euerant,
libertatem praterunt, si euerterint, ipsam aggre-
duntur. Jaks rzecz to sama pełazala / po skon-
czeniu a powiem bezśliwym wojny / cca
siedy Rzymu powrocić / wymogł w przed ze-
zwole

vita ora.

Sueton.
in vita
Caesaris,
cap. 5.

Tacitus
I. 16.
Annal.

zwołaniem dziesięści Tribunalow wprawnienie/
 y nądziecie/ że miał być za powrotem swym
 Contulem obrany. Która obietnica/ gdy mu
 za rozetwaniem zgody y przytążniew z Pom-
 peiusem/ znou uogabatur, a; by woysko roz-
 prawiwszy veniret Majorum more, niechciał
 on popełnić tak grubego erroru, ale mocno fla-
 gitabat decreta, z tym się oświadczać/ że
 Woyską puścić niemógł a; by nądzietą godno-
 ści uczyniona, ziszczona była. A Senat wi-
 dząc tak iawne sprzeciwienie się R. P. / w
 chwale uczynił/ uti ante certam diem Caesar ex
 ercitu dimittat, si non faciat, cum aduersus
 Rempublicam facturum videri. Dącił się on
 naprzód do swej zwyczajney obrony / y okupi-
 wszy sobie dwóch Tribunalow/ wymógł to/ że
 podług wolności/ y władze swej / intercelle-
 runt S. C^{io}. Lā co nie dbając R. P. gdy znou
 uchwalił (co w nāwietszych tylko swych
 niebezpieczeństwach zwykła przed tym czynić)
 aby Contules, quiq; pro Contulibus sunt ad Vr-
 bem, viderent, nē quid Respub. detrimenti cas-
 peret; Widząc/ że już za Nieprzyjaciela Wy-
 czynney był obwołany/ nāpoczątku woiennych
 zamysłów/ do woyska sweo mąiąc mowę/ wy-
 liczywszy krzywdy wszystkie/ ktore od Nieprzy-
 iaciół swych ponosił/ nāwiecey nouū in Rem-
 pub.

Florus
 libro 4.
 cap. 2.

Caesar lib.
 1. de bell.
 Civil.

Idem lib.
 dem.

pub. introductum exemplum queritur, quod
 Tribunitia intercessio armis opprimeretur, quā
 liberam Sylla reliquisset et si omnibus rebus alijs
 eam potestatem nudasset. **Cosż** zá respons ^{Idem.}
woiská odnosi? **Sam** niech opowie: Concla-
 mant milites sese paratos esse Imperatoris sui
 Tribunorumq; plebis injurias defendere, y ták
 tym prætorem ten mify obrońcá wolności o-
 raz y **Rubikon** y ptáwá przešłapił y rzucił kość
 fco cáłość **Oyczyznę** / **woyne** zaczął wśy / **ktora**
R. P. w iednego pánowanie odmieniona / y
 wolność zgubiona. **A** tá władzá / **ktora** swo-
 bod strzedz miała / tá zniśczenia ich przyczyna
 najwiętsza była. **Wyniosł** y w przód ambiri-
 osum ciuem swoim fauorem w ták wielką
 potęgę / á potym dał wśy mu ták pozorną okazy-
 ę ná znieśienie wolności / á to najwięcy przez
 nie cnotliwego **Curioná**, **ktory**

Callorum captus spolijs, & Cæsaris auro ^{Lucanus lib: 4.}
Wiecy / iáko tenże Poëta mowi / **R. P.** zásko-
 dził / niżli **Sylla**, **Marius**, **Cinna**, **Cælaręq;** ^{Idem lib: 4.}
mus series. y przyczynę tę przynosi / że ci

-----emere omnes, hic vendidit Urbem.

Nam si
 obawie
 strąciły
 przyczynę
 nej iáko
 wogoś ef-
 fecu.

Táki był skutek władzy **Tribunow** **Rzym-**
skich / y ten z nich **R. P.** ták sławnego **Pán-**
stwa pożytek odniosł / to iest upadek wolno-
 ści / zguba y ruina swoje. **A** my czego się spo-
 dziewać

Plautus

Daniel
 cap: 2.

Dżlewać albo obawiać mamy? Jeżeli to pra-
 wdą/ iakoż prawda/ iß similitum par ratio, toć
 z iednakię przyczyney efektu iednakięgo.
 Ziem- Proße nie strąß W. M. ani tak wroj
 Oyczyźnie nąßey. Już ten Pleban co źle wrojł
 dawno umarł / á przecie nąßá X. P w swey
 cátości stoi. Zwykła opátrznosć Boska/ kto-
 ra vżnamy/ tá nas y dáli piástować bedzie
 A nie mamy teß y potęga/ y chciwością Páno-
 wania Iulio Cæsari podobnych. Ani tak iest X.
 P. zepsowana / áby wziąć nie mogła popra-
 wy / o ktery rázy powiedz W. M. zdanie
 swoje. Pleb. Já nie wroję. Aleć y przestęgo
 Plebaná wierá bązne Vaticinium, nie bąrzo
 od skutku iest mienne. Bo lubo to X. P. stoi/
 ale w niey/ to czym Páństwá gins velut herba
 irrigua succreuit vberime Wic/ co sie ná opa-
 trznosć Boska wßyscy odwoływać; Wiem
 to że Bog miárkuie / zneśi/ y stánowi Páń-
 stwá/ i ple (iako mowi Prorok) mutat tempo-
 ra & statates, transfert Regna atq; constituit? ále
 kto nám obiecał/ że nas y dáli łástkawie piásto-
 wacć bedzie? Czy zarábiamy ná to? A ieżeli
 niemáß takich/ coby to chcieli/ y mogli dosta-
 pić pánowania/ nie dla tego iednák trzebázá-
 ntechy wacć obmyślawania ná postromienięch
 chciwości / gdyby była. Abowiem o nie gdy

Platunus.

Daniel
cap: 2.

Gás y pogodá wabi/nie trudno. A pewna to/
 nisi Sylua generis humani excisa, non defuturoz ^{Patet en-}
 raptiores alienae libertatis lupos. Wiec y teraz ^{Plus.}
 niformu niepatrzałes W. m. w serce. A po-
 wiedział ow dobroże/ Aultorum, quia imbecil- ^{Seneca}
 la sunt, latent vicia, multū n aufura. si illis vires ^{Epist. 42}
 sua placuerim. Cozás o poprawie K. P. kro-
 tko powiem. Jáko zepsowania tey iedna iest.
 przyczyna/ ze sie daleko od pierwšego wstano-
 wienia oddaliła/ tak náprawa nie moze bydz
 inka/ tylko gdy sie do niego/ powroci. To iest
 pod władza wietrza y pánowanie Krolow/
 ktorego teraz cien y gednośc władzy prozna-
 ziem. Opuścił W. m. gdy ná to powiem/
 ze remedium peius morbo. Toż to ábowiem
 W. m. náprawa K. P. zowieś/ kiedy zgubi
 wolnośc swoie/ y tak wysokie swobody? Uie
 chce / nie chce tey poprawy! Wole zwycainy
 náś nie rzad/ byle przy wolności. A tak te rá-
 de obroć Wm. proße ad mulos muliones clitel-
 larios,, ktorzy/ iz.

Jerch
 Krol wt
 dicy mie
 wietřer
 mebdue

Toż to
 miámi
 abonima
 ur.

Magni sunt oneris, quidquid imponas vehunt,
 przyiać ia moza mile/ fátki máiac do wšel ^{Plautus}
 tego ciázaru sposobne. Ale my cos my to iárz- ^{in Molle-}
 má / y iugow cieřkiego pánowania nieświa- ^{laria.}
 domi/ cosmy pšostowali / iáko iest mila y
 itodla.

Pl. dła wolność / nie chcemy mieć Pána inakże
go / tylko któryby sedem Principes occupet nu

Plin: in
Pan: 22:

1. Proamio locus. Sączy nie sil sie WM. bo
tego ynnie y nifomunie perswaduie / aby smy
X. P. ciągnąc mieli pod takie Krolow Pá-
nowanie / w takimże stórego wieku brła. In-
se ich ná ten czas były i zima á ingrebby sie
teraz obawiać / gdyby nas osiedlać mieli.

Pleb. Przecieć do tego kiedykolwiek przy-
dzie / bo to niepodobna / aby X. P. waga stać
mogła długo / jeżeli is hoc populari flamm. do
ktorego sie co róz báziey skłania nie cofnie sie
pod wietrza Pánów swoich władza. Kilká
przyczyn odeminie przyniesionych / pokazá to-
ná oko / tylko ich WM. cierpliwie posłucha-
y. Zim. Posłucham / ale abym miał ná to zdá-
nie przypáść / żadna WM. tego nie wymozesz
perswázya. Pleb. Jákośkolwiek / á toli prze-
cie powiem co rozumiem.

pleben
ra ter-
ie X. P. in
itatu noc
niem
popu-
nie dmi-
go nemo
e.

2. A naipierwsza przyczyna kláde / dla ktorey
wolność waga stać w swey całosci nie moze / ná
iz zepsowanie pomushechne dobrych y Stáro-
polskich obyczaiów nastapilo. Co lubo wka-
zdy Panstwie wpaadek obiecuie / iednak tam
naybáziey skledzi / gdzie boiasn y kárność
mieysca mieć nie moze / ktora przy takiej wola-
ności / gdzie każdy Szlachcie ná Seymiku /
Káždy

I.
przyczyna
ob mo-
res, corrup-
ptos.

OSVclens
Pateletus
ius.
Seneca
Epist: 42

Plautus
Mofet
ria.

Każdy Posel na Seymie / ma swoje Niepozwa-
 lam: trudno sie ma znaleźć. Gdyż tam os-
 tąpiate być mus: posłuszeństwo / a za tym ja-
 dna (zwłaszcza przeciwko potędze prywa-
 tney) praw erekucya. To tedy naprzod / jeście
 daleko od starożytnych Przodków waszych Cno-
 ty odstąpili / jeście chwalebne instituta maio-
 rum, domi, militiaq; porzucili / y wyzuli z sie-
 bie one prosta poćciwość / y postromione oby-
 czaje / a przed sie wzięli pyche y takomstwo /
 nie zmierna chćiwość przyhániebnym zbytku
 y vtrácie / to samo / mowie / niszczyć y gubić
 wolność wasze będzie. Przodkowie waszy (ze-
 ich ingenia słowy piśe ktorými starożytny
 Rzymiski Historyk opisał) laudis auidi, pecuni-
 æ liberales erant, gloriam ingentem, diuitias ho-
 nestas volebant, domi militiaq; boni mores co-
 lebantur; bonum apud eos, non legibus magis
 quam naturá valebat, audacia in bello, vbi pax
 euenerat, æquitate seq; Remq; publ. curabant.
 Zgoła v nich było przy niewinności wssyich
 Cnot zachowanie / wstrzemieszliwość / y bez-
 żadnego zbytku życie. Pobożność / z ktorey
 kořtowne y bogate Fundacye / wielkie Koř-
 cioty / a zaś w małych y niskich domách wspá-
 miały sercá / dostatek dla dobroczynności / mezo-
 stwo y dzielność Rycerska, zdrowia y dostatek

Kon

Tacit

Sallust. in
Catil.

Idem.
Ibidem.

Plautu
Terent.

ekow dla miley Wyzyzny/ odwagą/ chciwość
dobrey slawy/ á nie prozney chwały/ ktora te-
raz/ wyniosłością iednamy sobie/ pokazuie
Tacitus. fortunæ munera pro virtutibus. Krotko mo-
wić każdy tak żył prywatnie/ że mu z owym
Rzymianinem nie potrzeba było zamkniętego
y zakrytego od oczu ludzkich domu; á publicę
tak. że całość R. P. w ochotnym do usługi
iey sercu *suprema lex* była/ ktorey sprawy/ ta-
kim sumnieniem piastował/ iako cudze/ takim
staraniem/ iako swoje. O terażnieyßych zaś
obyczajach co powiem? rozumiem że nie odrze-
ży illud Comici:

Plautus in Trin. Nunc mores nihil faciunt quod licet, nisi quod
Ambitio iam more sancta est: *Clubet.*
Petere honorem pro flagitio; more fit.
Strenuos præterire, more fit: *Cam.*
Mores iam perduxerunt leges in potestatem su-

Nie bede występku wyliczał / ábo z nich
strosował/ bo temu płac na spowiedzi/ ábo na
Kazaniu. Ale chciwości tak wielkiej/ y zby-
tku przepomnieć trudno/ bo to oboie gubi Pań-
stwa/ y ich wypadku nie omylnym iest znakiem.
Co w Wyzyznie naszej/ o iako wyniosło gore/
y sercá ludzkie całe zaraziło! Tak dalece/ że z
doświadczenia dopiero przyznam/ iż

diuina humanaq; pulchris

Diuitijs parent.

Com. na y

Morat. 2.
Simon.

Wszelkiego bowiem stanu ludzkiego / uaritia bel-
lia (iako ią nazywa salutis) ierimian is
i toleru da. iadowitym zebem zranił / y tey
wsściekley dostatkow chciwości nabawił /
ktora cale zarażony umysł / nie dobrze / nie po-
ciwego / pragnąć y czynić nie może. Nam ubi
cupido diuitiarum inuadit, neq; disciplina, neq;
bonæ artes satis pollent, omnia bona uilia sunt. fi-
des, probitas, pudor, pudicitia. Ztad znieśiona
w sadzie sprawiedliwość / w Rządzie żyzli-
wość dobrą pospolitego / w przyiaźni szerość
poufała / a za tym y zgoda / ktora Państwa
sto. 8. Zgoda ztad wyszła przedaine / ztad Cno-
ty wygnanie / ztad występkow panowanie.
A na koniec / co Prorok mówi do swego Iz-
raela / czy nie moglbym ią do naszej obrocić
Oczyzyzy? Principes tui socii firmit, diligunt
munera, & sequuntur retributiones. Ten zaś tak
przeciwny Cności / y poćciwości występki / z
utrąty pomnożenie bierze / abowiem Mar-
trawność chciwości przyczyna. Starczy nasi
w skromnym y pomiarkowanym życiu / tak
wielkich nie potrzebowali bogactw y dostatk-
ow / bo te mni potrzebne były / miała sie rzecz
kontentuiacym / ale iako pretko?

pere-

Ituon
Satyr

Sallust
in Cat

Lucan
lib. 1.

Ituon

Juvenal.
Satyr: 6.

peregrinos. blicca pecunia mores

Intulit,

Sallustius
in Catil:

Jako pretko nam śniatować pozeły pyśne
budynki/ kośćtowne stroie/ utratne bankiety /
iakośmy signa, tabulas pictas, vasa celata mirari,
sprzet srebrá y złotá pełen kupować pozeły/ kie-
dy Cudzoziemskie obyczaje y zbytek przyniosł
się donas/ y to wszystko

Lucanus
lib. 1.

quo gens quæq; perit.

Tak chciwość nie nasycona wszystkich opáno-
wala / y dla wielkiego zbytku nie może być
wśmierżona. Wola na swoich y słuźnie Sa-
tyrę

Juvenal.

non possum ferre Quirites

Graciam Urbem.

A ia rzeka / że brzydka est y przemierżła w
oczach moich zwożala Polska/ dla ktorey pro-
ste one y skromne obyczaje w posmiwisku/ y
ochydzie/ y światobliwa parsimonia w Kom-
paniey z Poćciwością iuż dawno wyrnana.
O bodayże się do nas powróciła! Boć táżby-
tnia rozrutność / Ktora się co raz tym bierz-
niej pominaja/ nie dobrego K. P. y Wyzyznienas-
zey nie może obiecować. Fuit in Republ. ma-
tationes (powiedział dawny á mądry Polak

ryt) cum homines sua consumunt prodigè viuē. ^{Aristoteles lib. 1. Politic.}
tes, hi enim tales res. nouas quærent, & aut ipsi tyrannidi imminent, aut ad eam alios vocant.
Czym zamyślam przyczyne / pierwszą / a za czym
nam wtóra / ktorą jest.

II.
JePráw
stych oby
czajów
nie nápr
wia.

Iż tak zepsowaney R. P. żadna bydz nie
może náprawa / poząd rzadu nád sobą nie por
da w iedne / ktoraby naywiecy mogła / teke /
co przyznać mi Wm. Koniecznie musiś. Wola
ne ábowiē Páństwa / inſze sposobunie máia /
ná popráwezłych zwycajów / tylko ostrych y
suroznych praw stánowiene / ktore choćby do
brze y krwia pisane były / iednak bes executiey
martwe są. Tãżás być nie może tylko w tym
Páństwie / gdzie Cnota gore trzyma / gdzie do
brzy tylko rzadza / á zli pod władza ich bydz
muśa. Lecz gdzie per totum Reipublicæ corpus
gangræna serpit, złych obycajów / tãm beda iá
fo ow powieǳiał corruptissima Republica plu
rimæ leges, á prozno y daremno / bo nie pohá
muia złości ludzkiey / ktora Poćciwość státo
żytna ráz zdeptałszy / pomnając sie bedzie / in
ualido legum auxilio, quæ vi, ambitu, potremò
pecunia turbabuntur. Alezda mi sie że W. M.
chce coś powiedzieć. Ziem. To tylko / nie prze
rywając rzeczy Wm. przydam / co máchiá
wel w swych Dykursach powieǳiał iá o do

id Liuium
lib. 1. cap:
17.

Si co
buon
stun
man
si ha
bisog
delle
gi. C
leleg
per o
varsi,
no b
no de
ni col
mi.

Tacitu
de mor
bu;

Tacitus

Idem lib.
1. Annal.

Idem lib.
3. Annal.

Aristote.
es lib. 7.
Politie.

Si come i
buoni co-
stumi per
mantener
si hanno
bisogno
delle leggi
gi. Così
le leggi
per offer-
varsi, han-
no bisog-
no de buo-
ni costu-
mi.

Tacitus
de mori-
bu;

Tacitus

dem lib.
3. Annal.

Idem lib.
3. Annal.

Liuium
1. cap.
17.

bre (mowi) obyczáie / áby nie odmiennie
trwały / praw potrzebuia / táč zás práwá / á
by były zachowane / potrzebuia dobrych oby-
czáiw: Co mym zdániem dobrze y báznie po-
wiedział. Pleb. X moim táčze / á vznaš to W
m. zemna łáčno iz kázdey R. P. te sa ad cor-
ruptionem stopnie: Z początku łwytanie Cno-
tá y Poczéwosć / ktorá sámá sobie iedno prá-
wo stánowi / to iest / Dobrze czynić, y ná ten
czas pierwszy iest. od złosći hámulec Łciwin-
nosć w zwyczaj obrocona. Plusq; tunc boni
mores valent, quam aliás bonæ leges. Potym /
iz do złosći y zepsowánia / humanum ingenium
præceps est. gdy sie iuz mienić y nárušác poz-
na Stárożytna Cnota y poczéwne obyczáie /
stánowione bywáia práwá / ktorých reueretia
hámuie łáčno lud nie bárdzo ieszczé zły y zepso-
wany. Jest bowiem erekucia predka / iest cár-
nosć y nie ociátne posluženstwo. Ostatni zep-
sowánia stopień iest / kiedy práwá pocznie de-
ptác / y impunitatem z nich vznawác złosć lucz-
ka / tu i uz żadnymi vstáwámi bydz vstáno-
wiona nie moze. Ne corporis quidem morbos
veteres & diu actos nisi per dura & aspera coërce-
as. X że tym podobienstwem dáley poide iáko
ciáło ludzkie effectum ~~maxima~~ bydz nie moze
vleczone / chyba immutatione viliorum, táč cále
E zepso

zepsowana R. P. w ktorej iusi y práwa / y
 zuryżate zdeprane / chyba sie sama postano-
 wienia swego odmiána náprawi / Politię
 zwiążezá nářey / graua symptomata inágy l y:
 zleczone niemoga . Wy sami řadnym sposobem
 nie podolácie / bořcie Kárnoř / y praw . x . cu-
 uę znieřli między soba / trzeba żeby ia wieřta
 iednego władzę utwierdziła . Rzymřkie Pánřte
 wo dlugo w swęj cálořci to trzymáło / że w yř-
 tempni ořłarzani y řarani bywáli / ztad ze ięř-
 eře pod czás wolnořci tot ambitus & repetunda-
 rum damnati . Wiec aby idelatione niřt odřrę-
 řeny nie byli háńba iářz y řromota / chwálili
 to / y przypisowáli zyřnořci dobra pospoliteř-
 go / ánimuřowi wspaniałemu . R był to plác
 ieden y pole młodym zwiążezá / stáw y / x y mo-
 wy / sercá nie vřřrąřonego . Volebant planę Ro-
 mani (mowi o nich Plutarchus) nobiles adole-
 scentes, ijs qui deliquissent, vt generosos catulos
 feris, infestos esse . W R. P. zás Weneckiey iest
 osobny ná to vřřánowany vřřad / z ludži wiel-
 kich / řlarożytnych / wzyřliwořci y vřřludze
 Cyřyřty dořwiadczoney (nie tář iářo v nas
 zładá Prářciřá indigitorá podawáia / řtory
 řie tego tylco qđeltus causá pedeimuię (ř orych
 Aduocatores zowia . Tych iest powinnoř / vt
 sint acerrimi acculatores tyř řterzy publiczne
 práwá

Contar
 lib: z.
 Rep: v
 nera

Luena
 Satyr:

In vita
 Lucullę

Pliniu
 Panę

Contar.
lib. 2. de
Repr. Ve-
nera.

wá przestępca. Co chwali Contarenius że hoc
accusandi nimis Magistratui demandatum, qui
non priuata similitudine ductus, sed ex legis in-
stituto id agit. Usie rāt / iāto w Páństwie Rzymo-
skim / gdzie były ztąd prywatne nienawiści /
Każdey R. P. Będliwe. Jācośkolwiek / a
toli boiażn osłarzenia y Karania / zadržymywa-
zawże tych w porucznosci / ktorých summienie
y Cnota zadržymać nie może.

Luuenal.
Satyr. 7.

At vos Trojugenæ vobis ignoscitis.

X lubo zawże vsławom wászym przypisue-
cie poenam & torum, lubo ad iultum in cuius
vis Kazećie iā decerni, lubo widziemy nie wie-
dzieć iā wiele przestępstwá Etere poenam pe-
cularis zā soba pociągáia / wiele iednāē proste
tākich / Eter ydy o to podług surowości práwá
skarani byli. Ja zāprawde przykłádu żadne-
go nie pomnie. A tāt gdy tārność / to jest / du-
Bā praw znieśiona / y prawá zniā oraz. Et
mille poenarum indigne in tua malitia. tāki
mā włásnie hāmulec / iā żoby otoczona byłá pás-
ieczą siatcā. W tym sie żadnym sposobem
R. P. samá rátowác nie może. Bo iāto cho-
ry lečarstwo nie przyimuie / że mu sie sińkiem
sprzeciwiaia / y rāczey tego prāgnie / co mu
Będzi / tāt R. P. w zepsowáníu swoim / ex-
cutiey praw nie może przyiać / gdyż zāwzietym

Plinius in
Panag.

zwyczajom jest przeciwna. Operosa autem est
 multitudinis mutatio. y trudno sie tam odurzyć
 dobrowolnie złych nálogow / vbi, quæ fuerunt
 vitia, paulatim mores huius. <sup>Plut. in
 præcep.
 Reipubl.
 Seneca.</sup> Zaczynam wśystką
 nadzieia jest w Pánu. Ten práwá wtwierdzić/
 ten przeciwo nim występných karác / y trzy-
 máć złych náwodzi moze / byle tylko miał wie-
 cy władzy y potegi / niż mu iey pozwala wol-
 ność wáża. Ktorey ábyście nie co wstapieli /
 y trzecia przyezyna wyciąga. A tá jest.

III. <sup>De Aequa-
 litate sive o-
 stratione.</sup> Ze zle między wami æqualitas ostrzeżoná /
 ktora iz wśystcy Mátka wolności názywáia /
 dla tego płod iey máci rzyńskięgo záwśe pókar-
 potrzebuacy niźszeć musi / kiedy oná osłabiáá.
 Wiec iz dciwy jest vmysł ludzki / y nigdy w
 swej mierze nie stoi / y záwśe

Quod non potest, vult posse qui nimium potest. <sup>Seneca
 Traged.</sup>

Dla tego w Páństwach wolnych ostrzegano
 záwśe tego / áby ábonie było prywatney pótę-
 gi / ábo iey był słuśny przybrány monstak
 przez ostre práwá y wstáwy. Z stádcí w R. P.
 Athenśkiey cieśki on ná ostrzezenie powśech-
 ney wolności / á ná wielką priuatorum niemo-
 la ustanowiony <sup>Sigonius
 de Rep.
 Athen.</sup> *οπαξισμος*, ktorým Aristides ob
 inuidiolam nomen iusti, Themistocles ob mag-
 nam

Plut. in
præcep.
Reipubl.
gerendæ
Sæcæ.

Plut. in
vita Ly-
curgi.

nam gloriam wygnány. Stąd v Lákonom przez
Licurga mądrego prawodawce *ager æqualiter*
inter cives diuisus. Stąd v Wenetow tak
częście y niewoli podobne vstáwy / które w mie-
rze y równości zatrzymywaia wßystkich. A v
nas co? nie nie widze tákowego. O gdyby
przyßlo zamierzác kres prywatney potegi / y
tym samym obciñác ośázyc do factey roznych/
gdyby Clientam turbam znießiono / gdyby
sumptuariæ leges zbytek w nas miárćowály /
y modum familiæ náznaczyły / gdyby kup ták
wielkich / y prawie Moyß chowác / Fortec y
Zámków budowác / nie wolno było / gdyby
przyiázni z Pánami postronnymi / Posłami ich
prywatne porozumienia karáne ostro były / iá-
koby trwáliey y mocniey stać moglá wolność
wáßá: Ale gdy tego nie máß obawiać sie / áby
nie był kto mocnieyszy ten lepszy.
Wá ten czas / zwłaszcza gdy Wyzyzná bez glo-
wy y Pána ostawa / ná ten czas mowie (po-
niemáß ták slabe ma *æqualitas præsidia*) oba-
wiać sie / áby iey potężna iáka reka Kápturu nie
straciła. Wßyscy sie Elektorámi názywacie /
á náymiecy podobno tákich / iákowi w Opác-
twách Mniß y / álbo Canonici w Capitul / które
tyin solennia verba przypisuiá: *hunc & non so-
lum eligatis*. Bo żeby to owe podpisy (do któ-
rych

rych/ że do drużu miały bydy podane/ naywiesz
 cy sie cisnieto Pánow Szlachectwa wstpliwego) á nie rázy fawory moźniejszych Páná
 nam podawáły/ tak temu wierze/ iáko powie- <sup>Seneca lib-
do inClau</sup>
 ści owego / ktory kiedys in Senatu conceptis
 verbis iuravit, se vidisse Drutillum coelum ascen-
 dentem. Wiechby kto przeczył kreskom pote-
 żniejszych/ wśáť obacze/ ieżeli by equalitas wol-
 nego głosu co pomogła/ gdyby przyniey nie by-
 ła equalitas sił zárownych y potegi. Maximili-
 an tego świádkiem y przykłádem / ktory lubo-
 też miał swoje suffragia iedną sie tylko tytułem
 do śmierci kontentował. Czegoby sie ná po-
 tym w takim rázie obawiać? nie chce wrożyć/
 ále to ráżey mowie/ vchoway Boże Oweyżny
 nášcy táciego Olymakteriku Ten zaś tak wol-
 ności potrzebny was wśytčich pomiar zynić/
 & ad ius libertatis æquande práwa dopiero stá-
 nowić/ rzecz prozna/ bo pozna/ gdy gore wy-
 niosła Chciwość y Ambicya/ gdy nastąpiło
 K. P. takie/ o čtórym iuż mowilem / zepsó-
 wanie. Jáco / kto chce Koniovi wyrzucić
 wodzą/ w przód wmyśli y opátrzy/ iáko by go
 mógł zátrzy náć wezły w rázie/ bo w biegu nie
 rychlo myślić ieżeli manętu dobry/ tak pośad
 K. P. y wolność iej nienárušenje w swoim
 postánowieniu stoi/ ná ten czas trzeba wro-
 wáć

Cicero.

w'ć/iá'oby ia zátřymáć / gdy by z ním s' r'ę
 krazáć chciałá / bo potym / trudny bymálec y
 nigdy nie podobny. Zátřym / iz wolność sá-
 má sie trzymáć nie może / áby s' r'ęż Boże, ad
 violentam mutationem nie przyšlo / ktoraby
 dáleko s' r'odliwśa bydz musiałá / éażdy bázny
 zemna sie zgodzi / że ia lepiey confilio moderari.
 Czego ézwarta przyczyne ia kláde / is' rádá ^{III.}
 dobra y rząd bydz nie może w R. P. po nie- ^{terádá}
 waś tego óboygá nie chceć / tylkóz uchwałey ^{dobra}
 Seynowey. Czym znośićie dwie rzeczy / do- ^{byós tes}
 rády dobrej y bezpieczeństvá R. P. wielce ^{raz nie}
 potrzebne / to iest / celeritatem consiliorum, &
 secretum. Magna autem momenta sunt tem-
 porum, & multum interest, idem illud ante, an
 post decernatur, suscipiatur, agatur. Aunás
 (je nie wspomnie inszych R. P. potrzeb / ktore
 zwołki bez wielkiey škody nie mogą ćier-
 pieć) w nagle przypadájących niebezpieczeńst-
 wách / co będzie zá sposób ráunku? Jezeli
 Krol y Hetman co predzy zbierze Woisko / y
 przeciwó Uieprzyiacielowi poydzie / wykre-
 czy przeciwó wyraźnemu práwu / ieżeli Sey-
 mu / y uchwały Stanow zekáć będzie / R. P.
 w niebezpieczeństwo poda.

Gicero.

Coż tu zá szrodek? mym zdániem żaden inszy,
 tylkó pozwolenie Krolowi / y Radzie przynim
 będą

bedacey / wietſzey władzy. Inſzą w Pánſt-
wách inſzych wolnych / bo tám záwſe Seym
y Kádá/iáto w Rzynie byſto / á teras v Wene-
tow y Holándow: Ale tu ſeroſość Pánſtwa/
y ták nie rychle Seymowanie/nie pozwoſi tey
predkoſci. A záſ/ze anima confiliorum ſe cre-
tum, v was nieſcá mieć nie moze/ láčno to po-
ſtaje Poſeſſka y Senatorſká Izba/ktore otwá-
te wſyſtkim bedac / nie zámknąć y wtáić nie
moga.

IV.
Jeſi wol-
noſć ſámá
ſię znosi.

Nie báwiac ſię ná rzeczy wſyſtkim nie
watpliwey/Piata przyczyna niech tá bedzie.
Rz tá wolnoſć głoſu/ná ktorey ſię ſádzá wſyſt-
kie Swobody wáſe / tym ſamym trwáć nie
moze/že ſię ſámá znosi Nie ináczy iáko Tri-
bunorum poteſtas, per interceſſionem Collega-
rum diſſoluta. Abowiem iáko oni/inter ſe
quoq, (mowi Plutarchus) diſſidere poterant,
pluſque valebat vnus qui aliquid fieri pro-
hibuiſſet, quám reliqui omnes qui probaſſent,
táſ teſ wláſnie v nas wolnoſć ieſt w niewo-
li wſiebie/y ſámá ſobie gwałtczyni/gdy dla ie-
dnego przeczącego, zgodá wſyſtkich rozry-
wáć ſię muſi / y ieden drugiemu ze táſ rzeke,
manus inferre videtur. A wláſnie to náſzym
Seymonſluzy co nápiſáno: In publicis Con-
ſilijs nihil tam inaequale, quam ipla æqualitas, nam
cum

fanus Guil-
helmus de
Magistra-
tibus Ro-
manor:

in vita Ca-
toni.

Plinius.

Scne-
i. de P
uid.

Idem E
ſtola 10

cum impar omnium sit prudentia, par omnium
 ius est. A gdy w rozroznieniu Sentenciey
 To co między wami ścierney niż o zgoda, przy-
 stąpi albo głupi, albo zły y przewrotny wpor,
 Ktory żadnym racyom wstąpić nie będzie chciał/
 przyznąć mi to każdy musi/ze albo dobro & p.
 Śwankować będzie / albo tã/ Ktora sie szyci-
 cie głosu wolność. A nie rozwodząc sie dlu-
 ży/ lubobym mógł w tey mierze co wiecey po-
 wiedzieć/ nã koniec to tylko przydam; Jz bã-
 cznego człowieka iest/ skłaniać sie do wyroku.

Seneca
 l. de Pro-
 uid.

Quid est viri boni? præbere se fatis, bo też sprze-
 ciwić sie temu trudno/gdyż ex Cicanthis veni

To przy-
 dawa na
 koniec/ że
 sie zdadza
 lata co in-
 clinare za

Idem Epi-
 stola 107.

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Prorocy
 iac o cho-
 bã, rosz-
 donemu.

A lubo wyroki Pãnskie skryte sa/ rozsadek
 iednak baczny dochodzić ich nieco moze/bo y temie trze-
 szkodkami swymi pewnymi przychodzi do
 skutku. Wiec iß (ile ia baczyć moge z przy-
 czyn wyżey pomienionych) koniecznie odmiã-
 nenaßey Oyczyźnie obiecuiã/Ktora naturali mus
 ratione sub Dominum, bydż musi. Dla tego
 każdemu rozsądnemu a zyczliwemu Oyczyźnie
 do rad sie skłaniać y spasabiãć trzeba/ aby tã
 odmianã bez wielkiego bydż mogła zãmies-
 łańia.

Scire omnes debemus (mowi pięknie Cicero)

S

taa-

tanquam in orbe aliquo Reipub. qui cum ita ver-^{Pro Plan-}
 satur, eam deligere partem debemus, ad quam nos^{co.}
 illius utilitas salusque conuerterit. **Wiem ci / że**
sie to zdanie nie podobac bedzie owym co sie
Popularistami nazywaia / ale ia nie nie stoie o ich
rozsadek / wiedzac, ze ci Monarchomachi chce^{Guil. Bar-}
swym Panom panowac / Regi legi, lege populo^{claus con-}
subiiciunt **A to nie sluźnie y niebacznie / bo lu**^{tra Mo-}
bo nie slucham Iurisconsultum mowiacego :^{nath. li. 1.}
Quod Principi placet, legis habet vigorem, y znos^{Vlpianus}
wu na inszym miescu. Principem legibus solu^{de Const.}
tum esse ; **Przećie iednak to pewna / że tlu**^{Principi}
maczenie Praw / Poddanym samym nie nale^{Cap. 1.}
ży / y trzeba / aby na vznanie przestępstwa ich^{Idem de}
prywatni xladze nie mieli / boć by tak laczno^{Legibus}
zniesione bylo wszytko poslużenstwo. Pelli^{cap. 3r.}
mus quisq; asperrime rectorem patitur, a dobry^{Sallustius}
kazdy / ktoreu najpierwszym prawem sumnie^{n O rat. ad}
nie / a Kroleu Pan Bog / ten sobie poddani^{Cassius em.}
na nie przyrzy / bo sam dobrowolnie czynic
chce / co po nim powinność wyciaga / y mowi z
Poeta

Fallitur, egregio quisquis sub Principe putat^{Clandia-}
 Seruitium^{nus.}

Rozumiem że sie W. M. z nim zgodziß / a
 tak powiedz proße zdanie swoje. **Ziem. Po-**
wiem nie rozwodzac sie nazbyt dlugo. Lu-
bo

Cicero
 Atticu
 cap. 1.

4. Histor

bo wznawam bardzo dobrze w Dieżyźnie na ^{Wspomni}
 Bey/stárożytnych á swietobliwych obyczajów ^{na us to}
 odmiáne/dobrych praw osłabiła albo żadną ^{remia}
 efekucya/rząd z'y/ráde zepsowana/co wszystko
 corruptissimam in tempus. pokazuje / y nie zbyt
 daleka od wypadku swego: Jednak nie tak mi
 sie niepodobało to iey postanowienie, abym
 rozumiał nápráwienia iego nō aliud esse reme-
 dium quam mutationem. **X** iákom **W. M.**
 dissensum w tym obiecowal/ tak słowa dotrzy-
 mywam/y nie przypadam ná to zdanie / á rá-
 czej z odpużzeniem **W. M.** rzekę / iż mi sie
W. M. zdaß dicere, tanquam in Platonis Holi-
 teta non tanquam in Romuli fece sententiam.
 Puściwszy ábowiem swoy rozsadek wgerokie
 pole dyskursu wolnego / **X. P.** w swym wmy-
 śle stánowiß **W. M.** iákoby tá rzecz wolney y
 sił náßzych była / przemienić iá iáko y kiedy roz-
 zumiemy. Zostawuie to tedy owym ktorzy
 w Sykole wiele dowodow przynosząc swárza
 sie, quæ sit regiminis forma lau lauissima. **X** dawam
 Thoma More wolność stánowienia w swoiey
 zmyśloney Drotńey tákiey **X. P.** iáko sie iez-
 go rozsádkowi podobila / á sam wole słuchac
 Marcellū o cz ísiech swych v Tacitá mowiaceo
 Se meminit temporam quibus natus sit, quam
 Ciuitatis formam Patres Aniq; instituerint, vlté-
S ij riora

Cicero ad
 Atticum
 cap. 1.

7. Histor.

riora mirari, praesentia sequi, bonos Imperatores voto expetere, qualescunq; tolerare.

To baczna/to rozsądna rada/kontentować się takim postanowieniem Wyzyzney iakies za-
stał/á o to się starać wysiłekimi siłami/abyś
tacież podał potomności. Ktoć jest wymysł

moy/żadnym nie wzruszony racjami/tá wo-
la stateczna/ynigdy nie odmienna. **M**owi

Machiawel (lubo do przewrotnego dyskur-
su to prowadzi / ale ia do swej rzeczy zajyie

iało gadjiny do dryakwie) iż to tak daleko
od siebie chodzi / iakosie żyje / á i. żeby żyć po-

trzebá/że kto opuszcza to co się dzieie / dla tego
co by się dziać miało / przedzy przyspieszy swoy

wpadeć/niz co wskóra. To każdemu w X. P.
bedacemu bracie w rozum należy/y to nie omyl

nie wiedzieć / * eos homines tumultimē agere, qui
praesentibus moribus legibusq;, etiam si deterio-

res obres sint, Rempub. administrant. **A** ná racye
W. m. szegulnie nie odpowiadaiac / boć by

to w dluga poszło/y w wielu rzeczach zgadzani
siez **W. m.** te tylco dwie rzeczy powiem/iż od-

miada X. P. naszy w inakże postanowie-
nie/nad to ktore się teraz znajduje / áni jest po-

dobna/áni jest też potrzebna. Pierwsza część
dowrodze ingenio libertatis, ktorey abo pozwa-

lać nie potrzebá/ ábo pozwoliwszy / nie po-
wściąga

Powstał
fa. / zeta
boni civis
3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Żwłósz
cz. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Żwie podobna
bna nas
pud
inge. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Prin-
cip. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

lib.

Flo.

4.

Iden.

den.

wsciągac bardzo y zatrzymywac. Aristophanes in Comœdiâ powiedział non oportere in Vrbe nutriri Leonem, si autem sit alitus, obsequi ei convenire. Przez co rozumiał / iako pięknie intencyą iego wywodzi / y opisuje Valerius Maximus, vt iuuenes præcipuæ nobilitatis, & concitati ingenij refrenentur, nimio verò favore, ac profusâ indulgentiâ pasci, quo minus potentiam obtineant, ne impediuntur. A fluskie to powiedział / bo takowym wśelca prześłoda / Wyzyżnie śłodliwża / zprzeciwnia albo wiem chciwść sie pomaza / nie inazyia. To wielkich wod y rzei imper zatrzymaniem roście / a gdzie przemoże / wielka śłode czyni. A z tadci nie wiem iezeli nie wieccy Wyzyżnie swoiey jaśłodził niz pomogł Cato, potentibus ad præsidia dignitati paranda compulit, y do nieśczesnego onego Triumviratu, za ktorym pretko iednego panowanie nastapilo.

A co o prywatney potegiey niebezpiecznym stánowieniu mowie / toz też włásnie y wolności sluzj / ktora pewnie sie viac nie da ani cale osiodlac, chyba muszem przyćśniona. A tak R. P. ad violentam mutationem przysćby w przod musiałá / czego sie W. m. tak bardzo y fluskie obawiac kaześ. Albowiem ta nie

lib. 7. c. 2.

Florus lib.

4. cap. 2.

Idem ibi
dem:

może bydz srodkami dobrymi y spokojnymi /
mordy / krwie rozlania / domowe wojny /

fraternal; cominus arma Lucanus
Cognatasq; acies

wprzod widziec y cierpiec potrzeba. Z tey tez
dy przyczyn y odmiana nie podobna / ile ta za /
iactey W. m. chcesz / to jest bez zamieszania
żadnego. Wco wszelka rada. wszelci rozum
nie potrafi / y szkoda sie rozsądnemu zabierac
na to / wważając / iż częstokroć poruży chorobe
leczarstwo nie wczesne. Otwierdze przykła-
dem ten moy Dyskurs: Ateńska R. P. do
takiego przykła była zepsowania / że tey mym
zdaniem nie było nigdzie tak złego rzadu / tak
złej rady: Tam Cnota nadgredy, złość ka-
rania nie miała: Tam przedayna sprawedli-
wość y dobro Wyzyzney: Tam Balne Po-
spolstwomieszło wszystko / a na koniec zgubilo.

Xenophon mady scriptor Herod takowy de Rep:
Athenien-
sium:
nie rzad opisuiac / y Dyskurs swoy prowadzac
do tad / jeżeli też poprawa w nim bydz mogła:
na koniec tak powiada: Que cum in te inue-
ant, nego posse Athenis esse alium statum quàm
qui modò sit. Nam vt Resp. melius adfecta, si-
stat, excogitari multa possunt, vt verò forma ea-
dem maneat & simul hoc idoneè inueniatur, quò

me-

melius administratur, id verò per quam difficile
factu est. A przyczynę te przynosi / żeby po-
prawa zyskerpiem Wolności bydz mus-
iała / na coby niżt nie chciał pozwolić y
wolałby widzieć Publiczny nierząd / niż w przy-
watney Wolności odmiąn. Co jest właśnie
parallelum exemplum R. P. nąsęy / ktora tak-
że vllis artibus nie da się do tego przywieść
(chybá strzeż Boże. mocą y potęgą /) abo w
swobodach srych iakie vblizenie / choćby dobrze
dla iakiego ia Publicum pożytku ponosić mia-
ła. Głódśa iey jest tá Wolność kt. rey zaś
żywa / y piekzeni się w niej kocha / niżby to
wzynieć miała dobrowolnie. Żaczym to so-
bie ponieć obiecować daremna rzecz jest / y do
skutku nigdy nie podobna. A nie podobna y
drugiey przyczyny / to jest, ^{potym ex} ex ingenio Regum ^{ingenio}
ktorych dla wrodzoney ludzkom chciwości / nie ^{Regum,}
jest tak pomiarkowany vmysł / aby się konten-
tować mieli tym kresem władze y potęgicy /
ktorym prawa stánowią y zamierzają. A
kiedyby, podług zdania W. m. władza ich
miała bydz dobrowolnie od poddanych przy-
czyniona / pewnieby nie stała w granicach so-
bie náznáczonych / aleby ich rozszerzała / a Pri-
cipatu ad Dominationem, boć dobrze powie-
dźiano

Nec

Nec Regna ferre socium nec tœdæ sciunt. Seneca in
Agamemnon.

Ktore Towârzystwo y Spoleczność pânó-
wánia / iz sie znaydowác musi w Pânstwach
wolnych / gdzie powagá Majestatu cum autho-
ritate legum, ábo rowna / ábo mnieysza. Dla
tego niecierpliwie te kómpánija ponoszac Pás-
nowie / pewnieby icy zá przyczynieniem síl y
po tegi pozbyć chcieli. Plutarch.
ad melius
ditú Prin-
cipem, Potentia omnes animi
motus in facta impellit, & valdè periculosum est,
ne cui licet facere quod vult, is velit quod non
licet. Níc tedy potym w to niebespieczeńst-
wo wdawác wolności náze. Bo minuun-Tacitus in
Anna tur jura, quoties gliscit potestas, nec utendum.

Niepo-
trzebna.

imperio, ubi legibus agi possit. Aleć przy-
dam / że oras (iákom to powiedzial) nie po-
trzebna. Abowiem wzyteł W. m. Dy-
skurs / ktorym do odmiány rádziß / tylko do
tey przyczyyny sie ściaga / iz Pânstwá wolne,
nie moga odnieść w nierządzie popráwy / tyl-
ko przez wladza iednego / ktory y práwa w-
execucya / y dobre oby zale w vzywánie / po-
waga swa wprowadzić moze. Co bárdzo tá-
cno przyznamyß / bo y przykłady y rácye po-
wiedziáne ná oke to potázuiá / przecie iedná-
nie przyznam tego / áby v nas z tad potrzeba
odmiány iákieykolwiec. Co ták wymo-
dze: Jletoć tákim sposobem / ktora R. P. po-
prás

eca in
ante-
one.

urarch.
meruz
u Prin-
em,

cius in
Anna

Tacitus 3.
Annal.

Sallustius
in Orat. ad
Caesarem.

Lipſius in
Mont. Po-
lit. lib. 2.
cap. 6.

prawo w swym niezadzie wzięcia / albo extra
ordinem dobrowolnie sobie obierata takich
ktoryby zupełna władza mieli corrigendi
mores, iako byli Draco, Solon, Lycurgus, albo
to przez gwałt kto otrzymał / y Panem sie
uczynił / iako August, ktory opanowawszy

Rzym potentiae securus dedit iura, quae pace
& Principe vterentur. Obate sposoby trudne /
yniebezpieczne. Bo y dobrowolnie sie pod-
dać pod władza wszytko mogaca / rzecz dla
rodowi wolnemu trudna / cum nemo alteri
imperium libens concedat, & quamvis bonus
atq. clemens sit, qui plus potest, tamen quia
malo esse licet formidetur. A zaś gwałto-
wnie otrzymane Panowanie bliſki barzoma
do Tyranstwa ſtopień. Albowiem potentia
impotentiam gignit, y zle nabyte Państwo /
bonis artibus sprawować niſt nie bedzie.

Trzeci jest do tego a naylacieyszy piſtęp /
gdy R. P. ma glowe y Pana / a tam iuſ bez
zamięſzania żadnego y odmianej poprawa
ſkuteczna bydy moze / ilekroć ſie do tego Pan /
ſzyra dobra poſpolitego zycznoſcia przylozy.

A tak nie nie mieniac dawnego rzadu y wſta-
nowienia Owezyzney naſzey / wiſkowac iey
razytzeba / ze tak lachy ma poprawey ſposob.

Alto Pana Boga proſić / aby dal Principi
przy

G

przy

W mamy
p in ſtro-
y ma
wladzy
doſc do
n ſprawie
nia tego
rzadu.

przy umietyności skłonna wola na dzwignię-
nie R. P. w nie małym nierządzie bedący :
Do czego nie potrzeba mu wielkzey władzey
nád te, ktora mu R. P. institutum pozwo-
li. Si illi beneficiis potius quám remediis in-
genia nostra experiri placeat. Cum nescio num
non plus conferat Princeps, qui bonos esse pati-
tur, quám qui cogit. Flexibiles enim quam-
cunq; in partem ducimur á Principe, & ut ita di-
cam, sequaces sumus. A ktośby nieśedł przedko
y ochornie do dobrej yzysliwey vsługi / gdy-
by widział tak znaczego do niey przewodni-
kã? Czy tak iest sterile virtutum sæculum. aby
nie wiele nie miało znaleźć takich / ktorym nie
przymusu / ale podania rekicy y dobrego przy-
kładu potrzeba? Wiem to / żeby ieszcze bu-
no zał witnela ona starozytna Przodkow na-
sych Cnota / gdyby nadgrode nie tylko ex con-
scientia miała. Ciąpisal głowiek wielki / y
publiczney vsługi wiadomy: Præmio & pœ-
nâ Rempub. contineri. Te dwie rzeczy bęwie
kázde w swej zatrzymywaią powinności. Te
w dobrym rzadzie Pánstwa zachowuia. Ty
mi tylko kázda Zwierzchność powage y pote-
ge swoje pokázuię / gdy dobrym nadgrode /
złym winne karanie oddać moze. Krolom
Pánom naszym oboie to bázro sluzy. Albo-
wiem

Plinius in
Panæg.

Taci-
Hist.

Tacitus 1.
Histor.

Plini-
Panæg.

Cicero ad
Brutum
cap. 15.

wiem naprzód wszystkich w Wyżynie naszej
 Urzędow y nądgrod wolny káfunek wolej
 ich jest podány y tym utwierdzone dostoię
 swoich mąiestatu. Byle tylko tego umie-
 ietnie zázywáli/byle rozdawáli dobrym y zá-
 słuzonym/boć perdere multi sciunt, donare ne-
 sciunt, Cel dobroczynności y lástki Páńskiey
 niech będzie/ Dobro R. P. Ktora nic z tad
 záprawde pożytku nie odnosi/ieżeli chciwym
 tylko choine nądgrody ida: Jezeli nie nasy-
 cone vmysły pása sie/ nie do potrzeby/ ále do
 zbytku. Jezeli ci/ ktorzy náuyprzyskrzeni
 prośa/ biora. Jezeli ambitio wielka od-
 nosi zapláte/niż stromna y niechciwa Cnota.
 Jezeli nie záslugi publiczne. ábo zdolna spo-
 sobność do nich, ále prywátne zálecenia /ále
 wymodłone ábo ośupione drogo promocyę/
 nulliq; magis quam audienti invidiantes futuri
 ściela nie godnym do lástki Páńskiey droge.
 Niech Pan rozdawa z uwaga Cnot/ niech
 subiecta sumnienia dobrego/vmysłu pomiara
 kowánego/bácznego rozsádku/ y zgoła zdolne
 do kázdego urzedu sposabiá. A tym iednym
 sposobem / nie tylko zátrzymawşy /ále y ut-
 wierdziwşy powage swego Mąiestatu/sercá
 poddánych sobie powabiwşy/ktwitnaca Wy-
 czynne wrzadzcie dobrym/ y gruntowna R. P.
 G 2 náprá

Tacitus
 Histor:

Plinius in
 Panag.

Plinius in
 Panag.

Tacitus
 Histor.

Cicero ad
 Brutum
 ap. 15.

nápráwe vstánovi. To bowiem srodkie
wedzidlo/to łączny i egodny spsób / ktorym
Pan bez swey nienawisći, bez nárużenia
wolności náhey. videbitur inuicite poti⁹ bonos ^{Tacitus}
quā fecille. Bonie tak ieżcie iestesiny zli / aby
siny sie niemogli skłonić do dobrego / za takim
powodem / si proderit bonos esse, cum satis & ^{Plinius in}
abundē sit, si non noceat. ^{Panag.}

Azatrzymawşy
tak X. P. prámio, ná cōma dosyć władze /
poena etiamy kárności / wtwierdzić one mo
że / á to bez żadnego swey władzey przyczynie
nia / ma iey y tak wtey mierze dosyć / byle iey
chciał dobrze záżyć / byle pobjaženiem y prze
baczániem, non patiatur hebescere aciem suae ^{Cicero in}
authoritatis, byle tylkō erekucyey praw ^{Cault}
zwolil / ábo iey nie prześkadzał / byle wystę
nych przeciwo publicznym vstáwom / swa
powaga n e otkrywał / ani bronil. Ale táczy
to pokazał / że ma Dobro Pánstwa powierzo
nego w sercu / y że ná tych ktorzy przeciwo nie
mu wykrocáia / surowym ociem pátrzy. Za
prawde tym spsobem wrocilaby sie tá. Kto
M. 117. potrzebuieś Kárność / y znalazłby
sie ktoby oskárzył / gdyby wiedział / że nie trzy
máia grzbietu obwinionym. Luboć y w tym
potrzeba swoi szrodek zachowác / by záś z tad

Quo
w r m
by yta
sum in
sib / po
ba

stráşna oná lex Majestatis, vnicum crimen eo- ^{Plinius in}
rum, ^{Panag.}

Agol
icera L
tatem
Princ
sum.

rum, qui crimine vacarent, nie drosła. Kto-
 ra nie chotliwy á sztuczny Tiberius, pretextem
 exekucyey praw / ná zniesienie ostátka Wol-
 ności Rzymstkiey wprowadził / y karał ostro/
 surowie, tyránsto. Ták dálece / że co przed
 tym crimen hoc committebatur, si quis aut se-
 curitatem aut dignitatem R. P. læsisset, to zás Suetonius
in Tiberio
 potym zá Pánovánía Cesarzow lege Majesta-
 tis capitale erat, circa Augusti simulachrum fer-
 uam cecidisse, vestem mutasse, nummo aut an-
 nulo effigiem ejus impressam latrinæ aut lupa-
 nari intulisse. A ták aby tež nam kiedykol-
 wiek zá ta kárnostíá iákíey W. m. potrzebu-
 ieß / do ostrey názbýt surowości nie przyßło /
 bárdzo ostroźnie strážny ten miecz sprawiedli-
 wości

cuius infecti semel

Senece

vecors libido est,

podawác Pánu trzebá / y zgotá nie ináczy /
 tylko w reke mocno právem zwiżána. Aleć
 w ten Dyskurs / iákoby exekucya praw v-
 twierdzić / bez podania w niebespečenstwo
 Wolności / nie wdawáiac sie teras (oczym
 powiem kiedykolwiek swoje zdanie) wracam
 sie do swey rzeçy / y to znówu powiem / że ma-
 potegiey dosýć do sprawovánía Pánstwa / y
 czynienia rzádu tá naywyżßa godność Kro-

W 3

low

Zgotá mi.
 licera Liber-
 tatem &
 Principa-
 tum.

low Pánorw nášych/byle tyłko mieli res disso-
ciabiles miešać y łaczyć z soba / to iest, Liber-^{Tacitus in}

^{27ed} sic tatem & Principatum. Byle sie łocháli ták w

^{Łoch} w

^{R. p. 158}

^{w swym}

^{własnym}

^{pánstwie}

R. P. iáko w swoim własnym Pánstwie / y
dobro iey/iáko swoje własne, obmyślawali.

Stupia ludzi chciwość possessionem & Domi-
nium rerum pomiešala / gdy czestokroć swym

názywá / co iest wšy. kich / y w tym sie tylco

łocha co swym bydz rozumie / á rozumie czes-
tokroć omylnie. Albowiem ecquid Princeps

^{Plinius in}
^{paneg.}

non suum videat? ták z Wrodzenia/iáko z wolne-

go glosu/powierzony marząd nád Pánstwem/

y oddane Posłuszeństwo / bez ktorego żadne

dziedziczne práwo Panem by go nie wczynilo.

Wiecey żaden Krol nád to nie ma; Tota enim

^{Livius.}

vis impetij, in consensu obedientium est. Gdzie

niét holdowácý posłusznym bydz nie chce / tam

Pánem nie bedzie y ten / kto sie nim wrodzi.

Wiec ieżeli z tad dziedziczne Pánstwa zá swo-

ie poczytáe sie máia / ze wolna w nich władza /

y żadnym nie okryslona práwem? y to nie sł-

usnie / bo dobrze czynić nie bronia práwa / á zle /

káżdemu powinna Cnota nie pozwala. Ty-

ráni to / nie Krolowie / ktorzy magnitudinem

Fortunæ suæ peccandi licentia metiuntur. Do

^{Velleius}
^{lib. 1.}

brenu Pánu / choćiaż in absoluto & despotico

dominio sumienie powinne surowe práwo

piše /

ÆLI
Spartia
in eius
câ

Lip
lib: 2.
mon. c

piżę / y stándowi / y tákiemu áni Wolność Pod-
 dánych niewoley nie czyni / áni Poddánstwo
 powolne swęy woley nie przynosi. ^{Arceus} ^{Arceus}
 sie tedy każdy Pan wolnymi głosami obrány ^{Arceus}
 w Pánstwo / iáko w swoim. Echa / á vpew ^{Arceus}
 niam / że czyni dosyć swojej powinności / y
 pánować będzie dobrze. Bo iáko dziedzie-
 nych Pánów y bezpráwnych / tá iest doskona-
 łość náywiejšá / áby cum Adriano Imperato-
 re mówili / ita se Rempublicam gesturos, vt
 sciant rem Populi esse, non suam. ^{Arceus} ^{Arceus}
 Táť zaś ^{Arceus}
 tych / ktorzy są obráni / y Práwami Poddá-
 nym obowiązani / tá iest wszytká powinność /
 áby nie mówili: Vt quid enim rei nec diu-
 lib: 2. in ^{Lipsius}
 mon. c. 3. ^{Arceus}
 meæ, nec postea meorum, nimis acriter inten-
 dam? Frui satis est. Przyczyna tego miennes-
 go w Pánách vmysłu iest tá / iż iáko owi Páni-
 stwa za swe rozumieiac / vności by sie táčno
 mogli w pyche / w rozrutny śáfunek / w zgárdę
 zdrowia / y dobrá są ych Poddánych / y zgólá
 in abusum Dominationis; Táť zaś ci swe / ktor-
 tym Eroluiá / Pánstwa / za cudze rozumieiac /
 táčno niedbálstwem grzešyć / y nie stárác sie o
 dobro ludu sobie powierzonego mogliby. Cze-
 go nie popetni ten / ktor y wie / że ma pánowá-
 nie przy vsłudze wielcé y wysoká godność / ále
 przy nie mniejšey pracy y obowiązku.
 Kto

Ktory Wolności swoich Poddanych nie
przytęży sobie / ani rozumie Prawa ich y
Swobody bydy ciężkie swojemu dostoiens
twu. Ktory sam dobrowolnie toby czy
nił / co mu one każą. Theopompus ^{Plutarcho} Krol
Lacedemoniski / władza y panowanie mając
wstawni nie związane / sam dobrowolnie
wstawnił Ephoros, ktorzyby potęgę pa
nującego w mierze trzymali. y na wod
zey. Agdy mu Krolowa rzekła / że tym
sposobem Regnum filijs relicturus esset dimi
nuta potestate, odpowiedział, diminuta quidem
sed diuturniori. Jakkż tak jest / nieomylnie
trwałże sa Państwa / ktore nie są tylko
władza wżytko mogąca / ale też y prawami
stoja. Errat si quis existimat, tutum esse ibi <sup>Seneca de
Clementia
lib. 1. c. 19.</sup>
Regem, ubi nihil à Rege tutum est. Ale gdzie
Krol prawem rządzi / y Poddanych y siebie /
tám dopiero bezpieczny bydy może / tám pewien
miłości / y znienajwiększy obrony swego
dostoiensstwa. Cum nulli magis Principem <sup>Plinius in
Paneg.</sup>
ament, quam qui maximè Dominum grauantur.

To ná dyktars W. m. powiedziałem / á
rozumieniem je dosyć. Ponieważem to wy
wiódł / że bez odmiány K. P. bez przy
zyczenia Pana władze większy / bydy od niego
może Katedra poprawy Wyższney názey.

Już

Już tedy wróć się W. m. prośe do záczetey
 máterey / to iest, do sposobu záwierania
 Seymow / wielce áberniemzye sobie zdania
 W. m. obiecanego w tym posłuchać. Pleb
 Gdyś mnie W. m. iáko wiadomby postáno-
 wienia R. P. zbil z pierwszego dyskursu / iuż
 się ná ten drugi ósmielić niechce / by mi zaś
 owo nie służyło: qui tibi semitam non sapiunt,
 alteri monitiant viam. Wic ia záledwie
 znayduie sposob vleczenia tey confuzey / Et o-
 ra się w Publicznych nášych rádach znaydu-
 ie / z éterey żebyście wy mieli wybrnąć / mála
 mam nádzieie. Ziem. Powiedzial Seneca iż
 to mali Medici est desperare nē curret, záczym
 niepowatpiwáy W. m. Pleb. Wic kie-
 dy W. m. kaześ / słuchać woleý W. m. bez-
 de / ále iż éto spytány záras odpowíada / rzad
 éto powie dobrze y dorzezy / á z wiaśczęá w ták
 trudney máterey / dla tego słuźnie się zátrzy-
 mam do iutra / bo iuż teś wiegor nie dáleko / y
 mnie zába wy Káplánskie do siebie wabia.
 Ziem. Niechce się pr. y rzyć W. m. A żeć
 bede iutro. Pleb. Stawie się pewnie / y
 zisze obietnice.

O Kone
 fluzych
 Seymos
 wych rps
 mowa do
 iutra.

ROZMOWEY

DZIEN WTORY.

Wstęp do
Rozmowy
w.

A By dosyć wżynił słowu y obietnicy
 Książdz Pleban / nieczekałem przysścia
 iego / ale sam go nawiedzimy: Ja do W.
 M. rzekę. Pleb. mitym gościem / á czemu
 tak rano? Ziem. Przyczynę W. M. pytaś?
 czyś zapomniat obietnice w dokończeniu Dy-
 stursu wczorayšego? nie baw się W. M. a
 rzecz swa zaczyñay. Ja z Plautem otwieram
 vacuas aurium aedes. Pleb. Tak wielka / tak
 cruda materya kazeš mi W. M. zaczyñać
 (iako August mawia) citius quam asparagi
 coquuntur? záprawde siła W. M. trzymaš
 o moim rozsádku. Ziem. Dosydzies W. M.
 wziat sobie zwolkiey ná iedne pernoctate / á
 wiem że też przed tym pracogitałi, zaczyñ stać
 trzeba w słowie y obietnicy / iá ná dalsza
 zwolkenie pozwalam. Pleb. Czy nie Tribu-
 nitiá potestate? Jezeli tak / iá vstepuie / y
 poslušnym bydz chce. Pamietam bowiem
 dawne o tey władzey práwo tákie: Qui aduer-
 satus ei fuerit, sacer esto, bonaq; eius Cereri sa-
 cra sunt, eumq; occidere, ius fasq; esto. Takiey
 sie

Suetonius
in Aug.

Dionisius
Halicar-
nassicus.
lib. 2.

nie tedy obawiając surowości wole przebog /
 wole dosyć czynić rozkazaniu. ^{Ziem.} ^{Wie}
 tąd ostro y surowie na W. m. następnie / ale
 iednak to rzeka / iż iako Tribuni, gdy co przez
 edict, , albo prawo rozkazywali / dicebantur
 rogare, tak też słusna prozba Przyziacielska /
 ma bydz iacoby rozkazanie / przyieta y wy-
 konana. Pokaż W. m. tedy / że też prawni-
 wey Przyziązni cogendi vis inest. ^{Pleb.} ^{Po-}
 nieważ tedy W. m. tak chce / wiec to mi-
 przymuszenie / y stodka niewola / chetnie rad
 poniose. ^A tym służniewy / iż cokolwiek po-
 wiem / facno veniam merebitur, ponieważ
 W. m. kaześ mówić bez wielkiego rozmysłu.
^{Ziem.} ^{Wiem} ^{ia} ^y ^{znam} ^{rozsadę} ^{W. m.} ^y ^{nic}
 niewatpie / że powiesz wszystko bacznie y wwa-
 żnie. ^{To} ^{iednak} ^{wczesnie} ^{pracaueo}, ^{abyś}
 W. m. w tym / które maś dać / zdaniu / z wy-
 czaiom naszym daleko nie odstępował. ^{Bo}
 y nas gdy tylco rzeka że to nouitas, ^{wszystkie}
 racye na strone iść musza. ^A choćby sam Ly-
 curgus przyniosł acceptam ab oraculo ^{eu} ^{uopuac},
 dla tey iedney przyczyny mieścaby z nią nie-
 miał. ^{Pleb.} ^{Na} ^{samym} ^{wstępie} / ^{strąży}
 mnie W. m. bardo. ^{Jeżeli} ^{bowiem} ^{taki}
 skutek mieć beda te nasze rozmowy / ^{toć} ^{lepiej}
 abo ich zaniechać / ^{ab} ^{nie} ^{wspominac}. ^{Do}

Semi-
non diffi-
cent y po-
wiedzi 36
Fide
wolne
pamięta-
me inacy

1. 1. Procy
y bskuro

pieroz teraz przyznawam iż nierządem Polśka
stoi/gdy dla ták máley przyczyny rzadu mieć
nie chcecie. Dla Boga/wzdyć iáko ná nowy
przypadek y chorobe / nowego lekárstwa po-
trzeba / ták pierzy bydz musi wystepeć niz
iego popráwá. Czego ieżeli nie vznacie / iusz
nie vleczona hac vstia a ta cia. Ziem: Aniey
też barzo y skoro leczyć trzeba / bo to W. M.
wiedz / ze nie tylco Polśka, ale y kájde w ták
wysocíey Wolności bedace Páństwo/nierzą-
dem stoi. R. P. Athensta / iáko wolnościá,
ták y y n podobna Oyczyźnie nášej. Czego
nie iusza przyczyna / tylco iż (iáco to mądrze
vznał / y powiedział Xenophon, ná mieiscu
dnia wzoráyšego odemnie w spomnionym)
Populus benè constitutá R. P. non delectatur, si
seruiendum sit legibus, sed liber esse, & imperio
potiri vult, ac malum interim Ciuitatis statum
flocci pendit. Nam quod non rectè constitu-
tum aliquis existimet, id ipsum potentiam Ple-
bis, libertatemq; sustinet. Nie dziwu y sie de-
dy W. M. ze wolność y swobode zásmákowá-
wšy sobie / przykre nam bydz muša wšyštkie
vstáwy / ktore iey munštuk przybieráia. R z
radro nierządem / byle przy Wolności / woli-
stać Polśká / z rad nie chcemy nouitates. Pleb.
Ten dyskurs W. M. cále iusz zákázuie mš

De Rep³
Athen.

Tacitus 4
Hist.

Liuius 1.
23.

1904

mówić o tey ktorą traktować mamy materię ^{dinga ple}
 iey. Abowiem śmieie rzecze iż do wcipludziwa ^{banq mos}
 rzy y. i. i. nie może w tey mierze sposobu / bez
 rzyerpu i. i. i. tego cołwiek / tey nie okrysloney
 żadnym prawem wolności / ktorą Bracia wá
 syna Seymikách / Posłowie ná Seymie / w
 Kontradykcyách swych mają: Zaczym ieżeli
 ná to zgody nie będzie / aby bez znaczney wól
 nego głosu wrázy / prawo i. i. i. z tym y przez
 wrotnym / abuti libertate, y dla prywatnych
 respektow / trudnić rmyślnie spraw publicz
 nych broniso / prozno y mówić o tym / i. i. i.
 Seymy szesliwie koncludować. Jamci
 tego był rozumienia / że to tylco śmáćować
 miało ambitiosis, y tym ktorzy wolne głosy
 kupuia / abo nimi kupcza / bo iuzby ci Aeolinie
 mieli liabris locum, ktorymi R. P. y rády iey
 przez złe factie mieśáia: Ale ieżeli wbystki ch
 iednostáiny rmyśl / y vřochánie w tych wy
 uzdánych (odpusć W. M. proße) Kontra
 dykcyách / to iuz zwatpiony dobry rzád Kon
 sultácy y wáśych. Záprawde każdy rozsá
 dny cnotliwy / Oczysznie życzliwy / miałby w
 znawać, optimis quibusq; modum libertatis
 placere. R nie sprzeciwiáiac sie tym / kto
 rzy wolności ná swawola zázywáiac / libertas
 tem quæ media est, nec spernere modicè, nec
 53 habe

Tacitus 4
 Hist.

Livius 1.
 23.

habere sciunt, śaćnoby miał na takowe przy
 pasc prawo / ktore / lubo nieco sie zda vmyślac
 wolności / iednak w rzeczy samey oddala iey
 zgube ostatnia / całosc vtwierdza y zachowu-
 ie. Boć tak y prawam wśystkie znieścby po-
 trzeba / ktore tym samym / że aliquid vetant aut
 precipiunt, sprzeciwiaia sie wolności / ktora
 nazywaią potestatem faciendi quod velis. Ale
 iacore nihil detrahunt Libertati, y owżem iey
 praesidio sunt, tak ta pewnymi granicami zas-
 warta intercedendi potestas, nic a nic iey nie-
 umnieyŝy / tylko sił vynie tym / ktorzyby ia-
 ipla licentia zgubić mogli. Wiec ieżeli przy-
 kładem R. P. Athenŝkiey poydzie Polska /
 przykładem iey nigdy też spokoyna nie bedzie /
 y pretko zginie. Bo tam chcieli / aby pry-
 watney ich wolności vslugowało dobro Wy-
 czynney / co opak ma bydz. Bo iż dobro po-
 spolite bez wśystkich spolnego starania y vslu-
 gi bydz niemoze / y bez ostrego za przestep-
 stwemich karania / dla tego gdyby żaden tak o-
 mego ciężaru ponosić nie chciał / spolna Wy-
 czynna swantowaćby musiała / a żnia y ta
 prywatna wolność w ktorey sie kochać. R-
 dziwny to záprawde a nie baczny afekt / ná-
 ktoryby wam. potrzeba przy pomniec per vul-
 gatam Mennenij. Agrippæ fabulam, ktora on nie

ktorap-
 f. 3. uie h
 dla zby-
 tney przy
 watney
 Wolno-
 ści trzeba
 że b. d. pu-
 blicum
 scruicium.

Florus lib.
 5. c. 23.

rozsadnie Pospolstwo przywiódł do bierzenia
y uwagi. Powiadać im dilidisse inter se
quondam humanos artus, quod omnibus opere
fungentibus, solus venter immunis ageret, dein-
de moribundos à se iunctione rediisse in gratiam,
quando sensissent, quod eius opera reductis in
sanguinem cibis irrigarentur. **Tak** bowiem
właśnie / gdybyście zachowaniem lubo cieś-
kich praw / Dobru Pospolitemu (ktorego część
na każdego was spływa) nie chcieli wstugos-
wać / gdybyście stanowienie ich / gdy potrze-
ba / za niewola mieli / podobni byście byli tym
członkom / ktore nie uznawały / że wszystkie ich
praca y robotą / na ich je dobro y pożytek sie o-
bracała. Wolność wasza niena tym zawista.
Owszem iako żadnego ciężaru Szlachcie Pol-
ski nie ponosi / ktorego ponosić nie chce / tak
żas obowiązany jest Cnota y sumnieniem /
chcieć ponosić ten / ktory dobro Dyczyny wy-
ciaga. Ale wy w te prywatną wolność, za-
pátrzymy sie / y to wasze Niepozwałam tak
vlubimy / boie sie abyście hunc foetum simiae
instar, pieczętami y ściśnięciem nie wdusili /
nie pozwalając na takie prawa / ktore lubo
pożorem (iako wiec choremu lekarstwo) sa
przykre / iednak rzecz sama zdrowey pożyte-
czna. Trzeba tedy te wszystkie swobody bo-
ni

At swo-
body m-
ta byd-
mi s-ko-
wane bo-
ni publici
cura
a sw-
sz-
tey o Se-
row-
ni-
tery.

Ziem-
nin prze-
cie przy-
pomina
znovu
prisci mo-
ris obser-
wantiam.

ni publici curā metiri, ā nāsłādowāć in sy ch
Larodow / ktore sobie niewola dla Wolności
czyniely y czynia / iākom wezora de aequalitate
powiedziat. W tey zwaſzczā māterycy ieżeli
wpoc zwyczajny / y nie rozſadny przyſtaie /
nieomylnie Szym strāćicie / bez ktorego R. P.
w inſze odmienić ſie poſtānowienie muſi. A
bowiem z Hiſtori-kiem Rzymſkim ego ita com-
peri, omnia regna, ciuitates, nationes, vltq; eō
prosperū imperiū habuillē, dūm apud eos vera
conſilia valuerant. Vbi cunq; ea corrupta fue-
re, poſt paulō imminutæ opes, deinde adeptum
imperium, poſtemō ſeruitus impoſita eſt. Co
rozumiem że W. m. vzna waſz rowno ze mna /
y dla tego w tym zdānia mego chćiaſz ſłuchāć,
ktore ieżeli ma bydż prozne y dāremne / lepiej
zāmilczec / lubo mialem w nim niektore kon-
ſyderacye. Ziem, Aia chetnie rad poſłus-
cham / bo nie dla tegom te przeſtroge powie-
dziat / āby m. m. miał zbić z dyſkursu / āle
jem ſie obawiał / āby s W. m. purum ratio nis
tramitem ſequendo, non excederes publica via.
To rāczy rādzac coby bydż miało / niſz coby
mogło. Powiedz tedy W. m. bezpiecznie
co rozumieſz / āle obracāiac co raz o ſonā po-
ſtānowienie R. P. & populi ingenium, ktore
nie ieſt rākie / āby miało przyiać lubo zdrow-
rāde

Salluſtiuſ
d. C. 2.
Or. 2.

Groz-
Rep.
ayor

Lib. 2

Grocius de
Rep. Bat.
avor.

Jakoż co de legibus napisano. melius esse non
optimis vii, quam receptas mutare, tożbrozu
mieć się może y o zawietych zwyczajach / kto
rych iakieśkolwiek sz / statecznie y nie naruże
nie trzymać się niektorzy rządza. Przykła
dem Malliliensium, vktorych pilci moris obler
uantiam opisuiac Valerius: Ceterum (inquit)
à conditá vrbe gladius est ibi, quo noxii jugulan
tur, iam rubigine exesus, & vix sufficiens mini
sterio, sed index, in minimis quoq; rebus, omnia
antiqua consuetudinis momenta seruanda. Pleb.
Zachowam to słusze W. M. v pomnienie.
Bo záprawde gdyby dobrego rozsądku po
wodem isć się w tym miało / wbysteć by spo
sob konsultacyi wáżych / cále odmienić potrze
ba. Ale ia temperabo zdanie moje / y trzymać
ie bede inter orbitas vsus & Rationis. Luboć y
tak / obawiam. się aby to do śmáku przypásć
miało. Bo że szzerze powiem / y n y z r a m
osobie, quæ ego scio Populus improbat, quæ Po
pulus probat, ego nescio. Aleć zacząynam.
Bywáiac po ilkákroć ná Seymäch / y pilnie
słucháiac konsultacyi Poselskiej Izby / á te
razteż pytáiac się onich / vznamam to / że dwie
sa przyzynie najwaznieyşe y nappierwsze /
ktore koncluzye ich zatrudniáia. Pierwsza
oktorey mówić w przód bede iest / iz ani pra
wem

Atora 34
choro 36
pleban
obt. cente.

Sallustius
d. C. 2.
Dr. 2.

Lib. 2. c. 6.

zlego Se
mowa
prze
napr
si pier
wsz / y
arema
pewne
porz
Consul
tate, k

wem de f. átecznie opisanego / áni z wyzácien
doskonale utwierdzonego nie máß porzadku
konsultacyi wáßych. Czemu nie dziwuie sie
by námniey. Bo, że niezaráz tá Wolność
Rycerskiego glosu przyßlá do tákiey / iáka te
raz ma władzy / y do rad publicznych / nie tym
wymyslem przypußezeni Postowie / áby w niey
mieli tantum autoritatis, nie dziw że nie máia
porzadku swych konsultacyey / ktore przed tym
oraz z Senatem spolne byty / y osobnego con
sulum nie miáły. Ale teras gdy iuß Posels
ka Izba do tego rozdwoienia z Senatem
przyßlá / y samá tylko práwá piße / y w przod
winawia / wielce ná tym nalezy / áby miála pe
wny porzadek tráktowania rák wielkich
spraw / ná ktorych sie cálość R. P. y bezpie
czeńwo Wyzyzny sádzi. Przykładem wßyst
kich Páñstw wolnych y Narodow / ktore nigdy
bez pewnego porzadku opisanego ná odprá
wowanie Comitiorum aut Contionis nie byly.
R. P. Athenßka z wlaßzjá miála pewne ná to
y osobne práwá od Solona ustanowione / ktor
re proprio vocabulo *δίκους* nuncupabant. Toß
y Rzymian toß y Wenetow teraz. Vnas
tylko tego niemáß / bo lubo obierácie Már
ßák. dla rzádu / iednáß jadenmu tytuł mni
nie sluzy / iáko ten ktory mu czásem dawacie,

Director

WbboEm.
minius de
Rep. Athé.

Sigonius
de antiquo
lure Civi
um Rom.
1. z. cap.
17. Contá
renus 1. h.

rektorie. ^{Abowieminte wle: y wladze niemā}
z tego urzedu nadto / ^{je glos rozdawa} wola:
Ciszy / ^{ā lasta kotāce.} ^{Antem: kāzdy czyni id}
ka dce propozycja / ^{y wksystkie rādy wasze id}
ko z wyzāina ^{Antia} zāczyna: ^{O czym pier}
wymowić; ^{Tak tāj one też kēczy.} ^{Abowieminte}
wiem od māteryi przez Mārshālkā propono
wāney dāleko odstąpiwszy / ^{ieden czyta z in}
strukcyi punkt y Artykuł / ^{ktory mu solenni}
verbo ante omnia kazoano proponowāć: ^{Dru}
gi wola / ^{je pierwy trzebā stāremu prāwu czy}
nić dosyć / ^{niz nowe stānowić / ante omnia tedy}
o rozdānie wākāncyi. ^{Drugi ante omnia}
podług prāwā wyrażnego od recessu zāczāć. ^{Antem me}
Nuż inšy znowu Pacta Conuenta, Senatus Con
sulta, Oeconomiae, to są publiczne māterye / ^{zā}
czym o nich ante omnia. ^{Nā co drugi: Reli}
gia z ktora do Korony przyśedł tā v mnie
ieśt ante omnia. ^{Wstlybyś zāraz: Vmnie}
też poprzyśiężonā / ^{zāczym gdy mi sie wniey}
gwałt dzieie / ^{idzie o wolność moie / ktora v}
mnie słuśnie ante omnia. ^{Uż też ktokolwiek}
z Vkrāiny / ^{wlāsnie iākoby Kochānowskiego}
Kotmistrz:

Tāci Pānowie wy tu rādżicie / ^{ā wpolu}
Grełowie nas wojuiā.

Abowieminte tritum illud powiem / ^{co iuż iākoby}

ex formulę każdy wtey materyi umie) **Wszel**
Pánowie dum Romę consulitur, Saguntum ca-
pitur. Przyśly listy / y nowe wiadomości /
Horatius. zacząym dla Boga obronie ante omnia. **Ua**
foniec (musze exclamare: pro Curia, in ver-
siq; mores!) y groble / y rewizye y libertácie /
y składy y iarmárce / y tym podobne quisqui-
us, tak wielcie / tak powazne **R. P.** sprawy
trudnia y turbuia. W ktorych nie nowina
stysiec: doniezego nie przystapie / az to stanie.
Abo tedy zařtanowiony ad hac verba **Seym** /
y postapic nie mogac / nie doidzie swey kon-
fluzyi / y gdy każdy przeciwnie ciągnie / ro-
zerwać sie musi: Abo podlugich y vprzykrzo-
nych swarach / zřatygowani iusř dluga y da-
remna praca w swoiey Izbie / a ná Gorze zasř
sweim zmorzeni / wielka iaka **R. P.** potrzeba /
abo niebespeczeństwem (ktore co raz ingerunt
prudenciores) przyćisnieni / do czytania kon-
sytucyi przystapia. Ktore mářbaleř nie-
słuchaiacym iacř przeczytá / milzenie prę asle-
su biorac / idzie co raz dąli / y iakř pospolicie
mowiemy, Zydá grzebie. A tak tumultu-
E znie swe rapturarze przebiejawszy / síla rzeczy
opusćiwszy / w sílu doskonáley wvagi y ze-
zwolenia Stanow nie czekaiac / do Grodu y
druku te mile Práva poda / ktore sobie ku-
piw

pięty / do ptero sie iak nowym dziwulem?
Z stad zaś protaścacye / z tad przymowci mar- ^{Docum}
ża: kom / a przecie Prawo Praeem. Za ta ^{methodo}
ta tedy konfuzya / konfuzyi dobrej spodzie- ^{Geymos}
wać sie rzecz iest niepodobna / y niemaz na ^{w mia}
to sposobu inzego / tylko vstanowienie porzad- ^{inowiac /}
ku / podług ktorego marżatek miałby czynić ^{na przod}
propozycye swoje. O ktorym zes W. M. ^{Senens}
tak kazal y chciał / mało myslac / powiem co ^{cy Sen}
rozumiem. ^{nator /}
^{nie}
^{dermo}
^{czas. bips}

W przod iednak (ze *sollenitates* inże po-
mine ktore nie mają nagány) o sentencyach
Senatorstich / wiecy. czasem niz tydzień tra-
waiacych / to rzeka / y każdy podobno baczny
zemna / że inzego nie mają pożytku / tylko zguo-
be czasu / tylko cieśka, pro iudicio & doctrina
gotuiacych sie na nie. praca; tylko wymowy
ostentacya y zanie / albo prozna pochwale / albo
też żart. śmiech, ludibrium. Ale żeby to w
uwage isc miało / żeby zdanie Senatora lubo
wrazne / w dalszey vmowie miał kto w spos-
mniec, inauditum. Coż tedy po tych deklā-
macyach? Ktore racyby in Scena sluzły / niz
in Senatu. Słusnie co Prator apud Liuium.
Ad summam (inquit) rerum nostrarum perti-
nere magis arbitror P. C. quid agendum nobis
quam quid loquendum sit. Coż y ta do naszych

Pánow Senatorow rzecz moze: gdyś meim
zdaniem/ *composita oratio res alio locum ha-*
bent. á tu gdy do umawiania rzeczy y trácto-
wania przydyle/ *ten dicitur d. r. r. u. j. d. i.*
um. Poprzywitaniu tedy Reclá/ *ne zářzy*

*Neor-
nie zába
wien po-
i ewie do
facy Iz-
by tym
prády
poyda.*

ináni długi Pánow Senatorow mowa/ *lit.*
wiec áni ták Beroka Propozycya (który iz
wszystkie contenta w swych mieli instrukcy-
ách / rozumiem y to / że ie y nie potrzebnie ták
długo słucháia) tym przedzy Pánowie
Posłowie do swey Izby przyśedzy zář-
na konsultácy swoie. Ziem: Tegom sie o-
bawia / ábys im W. m. nie kazał zostáć w
Izbie Senatorstkiey / bom slyśáł wielkich lud-
zi / gániácych te Osobne Posłow rády / y po-
wiádaíácych / że przed tym nie ták bywáło / á
lácniey teř y powážniey / y lepiey Seymy
miały bydz konkludowáne. Pleb: Tákciby

*Libo mo-
re Maio-
rum wřzy
řkie trzy
řtany spol-
nieby rá-
řic mř-
ty.*

własnie bydz miało / gdyś to rozum rádzi / áby
wszystkie trzy Stany spolnie y o raz trácto-
wały spráwy R. P. poniewář spolnie do zá-
wieránia ich náleža. Aleć wy teraz nie in-
Bego / tylko dwá rázy słome mřócicie gdy ied-
ne Stanu z gode przynosząc własnie w kon-
kluzya Seym záczynácie. A tá z godá wá-
řá bázo nie zřorna y nie umowiona / bo y w Se-
nacie sámi z soba certatis y nie mogac w Izbie
podo-

Carol
Sigoniu
de anti
iure C.
l. 2. c.

Lib. 2.

podollic tak wielom in iter yiew / co raz wola-
cie: Ostarek na gore. WzYTEK tedyz is
Seymu / daremno strawiwszy na proznych
swarach / rzecz sama z Senatem dopieropra-
wa stanowicie / a przecie go wielkim bespra-
wieniem od ynowy y spisowania Praw odstry-
nac chcecie / Ktoremu to nawiecy przed tym
nalezało.

Carolu
Sigonius
de antiq.
iure C. R.
l. 2. c. 17.

Lib. 2.

W Rzymian byty Tributa Co-
mitia, tym waszym nie co podobne. Ktore
non verè Comitia, sed Plebis consilium diceban-
tur, quòd ad ea non vniuersus Populus vocare-
tur, sed Plebs tantum Patribus exclusis. O czym
taki daie rozsadek Livius. Plus dignitatis Co-
mitijs ipsis detractum est, quàm aut Plebi addi-
tum virium, aut demptum Patribus. W nas
wlasnie / wiecy z tak zatrudnienia Seymu / y
ochydy rad waszych vroslo / niß potegi Sta-
nowi Kycerskiemu przybylo.

W co przed tym spolnymi silami z Senatem
strzegac spolnych praw y swobod / strasniście
wladzy Krolow byli / to teraz, oddzieliwszy
sie od Senatu / nic prawie z waszych rad nie
konkluduiac / do contemptu coraz wielkego
przychodzicie / tak jescie z one powazne Sey
podali do smieszne y zartowney komedyi ma-
terya / ktora gdzieś magno spectantium visu ode-
prawowano. Jako tedy Rhetra (tak zwano
pra-

prawo od Lycurga ustanowione) Lacede-
 monſka/nemini praterquam Regibus & Sena-
 tui permittebat ^{γράμμι πιν} id est, ſententiam a-
 liquam ad deliberandum proponere, lubo to /
 co od tych dwu Stanow proponowano /
 miał Populus iudicandi poteſtatem. Tak by
 y v nas bydz miało / aby dwa Stany wyſſe
 prawa zpiſane do uwagi y zezwolenia trzecie-
 mu podawali. Przykładem takze poteſtatis
 Tribunitiae, ktora podług pierwſzego uſtano-
 wienia ſwego (iaćos to W. M. dnia wzo-
 rąſzego odemnie ſłyſzał) intercedendi ſed non
 rogandi poteſtatem mieli. Ale ze ten zwy-
 czay terażneyſy prawem ztwierdzony bedac
 tak bärzo wam ſmakuie / trudna rzecz iuſz
 przeżyć temu. Ziem. Nie tylko trudna ale
 y nie podobna, y bärzo to W. M. bärznie czy-
 niſz / ze ſienä tym nie ſadziſz. Pleb. Wrat-
 cam ſie tedy do ſw. y rzeczy. A o tym porząd-
 ku rad wäſzych mowiac / naprzod rádze / aby
 pierwſzego dnia zaſiadania wäſzego wyſſkie
 Instrukcyje / abo artykuly káždego Woiewod-
 ſtwä oddane mārſzałkowi były. Ktory
 przybrawſzy ſobie po dwuch Deputatäch z
 Wielkicy y Małey Polſkiey y Kieſtwä Li-
 tewſkiego / nie tak Konſtitucyje / iäco materi-
 am Conſtitutionum, pod pewnymi tytułami /
 niech

Pierwſze-
 go dnia
 Instruk-
 cye wyſ-
 ſkie in-
 ſtrukcyje
 woiewo-
 dſtw
 na od-
 bierac:

Wbbol-
 tmus
 Rep.

wiech co przedzy spiſe. To pilnie wważając / ^{Nonne sub}
 aby w każdey materyi zdania Woiewodztw / ^{certos ti-}
 iako nalepiey mogli do iedney ſentencji ſto- ^{los redi}
 ſować. Al gdzie równe znaydzie ^{gat.} contradi-
 ctoria, tego niech ſie zdania trzy na / w któ-
 rym ſie wiecy Woiewodztw zgadza / miąnując
 zaraż te / które przeciwnie rozumieją / aby przy
 czytaniu Poſtowie ich pierwſze miereſcie mieli
 do mowienia / y albo dali rationem Bráci do-
 mápozostały / albo teſz przyſtapili do zgody po-
 wſzechney. ^{WbboEm-} ^{mius de} ^{Rep. Ath.} Ziem. Nie ganie tego zdania
 W. M. względem tych Deputatów / Ktorzy-
 by nieco podobni byli ad Nonochetas Atre-
nienſium, Ktorych takżę do ſpiſowania Praw
 naznaczano / lubo ſam Populus był Domnus
legum ſuarum, easq; recenſeri volebat in con-
 cione, Ale to wważać pilno potrzeba /
 takimby porządkiem miały bydz ſpiſowane
 te materye. Bo gdyby nie przypádly do
 ſnáku / wracałby ſie ſwac zwyczajny / gdy każ-
 dy do ſwoiey ſtoſuje ſie inſtruency. y ieden te /
 drugi inſza chce wyprzedz traktować materya.
 Pleb. O tym teraz miałem wola mowić / y po-
 wiem Krotko ſwe w tey mierze zdanie. Hoc
præcaueo aby iednego Seymiku inſtrukcja nie
 rozſkázowała Seymowi / odćad ma zacząć
 Konſultacye ſwoie. Bo to rzeć barzo nie
 A ſlu

słuszną / y powołaną w wysłanych wolności nie-
 znosną. Rozumiałbym / aby Marszałkowi
 y Deputatom konstytucye piszącym, talem
 Methodum opisano: Liapzed rozum potężu-
 ie / że te materye które w wysłane R. P. za-
 chodzą / pierwsze przed prywatnymi miejsce
 mieć słuszną mają. Wiecej iz conuenit wprzod
 starego prawa ostrzedz / niż nowe tworzyć /
 y pierwsze naprawić niż budować / dla tego od-
 wprzod *Exorbitancy* niech będzie początek. Albowiem
 y u yżne prawo od *Recellu* zacząć *Seym*
 także / to jest właśnie od *Exorbitancyey* / y wy-
 godzi się w tym ingenio populari, które za-
 wsze tego nawiecy potrzebuie. *Omni enim*
Populo inest malignum quiddam, & querulum
aduersus imperantes. Rz także pełne instruk-
 cye *Seymiskowe* oskarżenia się na rząd pu-
 bliczny / y na to wszystko coze dwóch koleiey /
 Prawa y zwyczajów zda się wypadać / z kad
 to *Exorbitancyami* nazywają. Te zaś są
 dwoiaki: *Regis & Ciuium.* Pierwszych w-
 goda ścienieysza y przedśa do zgody. Lubo są
 niektórzy, qui ex aliena libidine huc illuc fluctu-
 antes, vti eorum qui dominantur voluntas fert,
 ita bonum malumue publicum existimant.
 Dwoiako Wyszczynie škodliwi / y tym że wola-
 nosci iey złe ostrzegają / y tym że kontradyk-
 cya /

Ktore: c
 ord ne-pro
 pener:

wprzod
 od Recellu
 y 12 or.
 1 iedni
 560112.

Plutar. in
Polit.

Salustius
ad Caela-
rem.

Pluta
n vital
urgi.

Lucanus

cy / nie słuszną zatrudniać R. P. sprzecz-
Tego nie uważając / że lubo trzeba (coy W.
M. sam przyznał) miarkować czasem nadi-
um Populi. iednak to nawiecy należy Sena-
towi / który właśnie ma szkodować między
Pánem a Poddánymi / y ich afektacye tak miar-
kować / żeby ani Wolności vblizenie było / ani
nad powinność vwleczenie władzy pánuiace-
go. A tá powinność ma byc Senatorow /

Plutarch.
in vita Ly-
urgi.

iaćoia Lycurgus opisał / vt seniores illi in eo
Regibus auxilio sint, ne ad Populum summa re-
rum deferatur, rursusq; Populum confirmet,
ne sub Dominium res deueniat. Co gdyby

Izbá Poselska vznawac miała / nie tak by sie
iey sprzeczać w tey mierze trzeba / y miała by te
obronę dostoięstwa Krolewskiego zostawic
stárzcy Bráci. Drugie exorbitancy sa

Cium, y do traktowania trudne / y ledwie
podobne do koncludowania. Przyczyna temu
izżárowno głos wolny ma ten / który przeciw
to Práwu wytkrocył / iáko ten / który go w
tym winuie. A lubo ostre y surowe Prá-

wo stánie / skutku iednak mieć nie bedzie / bo
nie pozwola

Lucanus

turbantes iura Tribuni.

Cos tu zá remedium? moin zdaniem aut nul-
lum, corrupta Repub. aut vnicum ex Principe.

R2

Ktoz

porzym do
razu duży
błędny
należa
cych fun
dyucie
przysięgi

Właściwie
do Obro
ny:

Ktory (iakoś to W. M. dobrze dnia wzo
rąskiego powiódł) ábo nie trzymając tylko
grzbietu/ przeciwno prawom y zwyczajom
przestępnym/ábo im siroweść (iako mu Pán
stwo wolę y ni głosami nadane pozwoli) po
tężuiac/ miałby każdego w swej zadr. yniac
powinności. Skonczynę Exorbitancye /
służnie po nąprawie praw/ do rzadu y porząd
ku publicznego należące konstitucye / Wtore
miejsce mieć beda. Abyś W. M. wied
ział które to rozumiem/ ná przykład te mianu
ie/ Ordynacye náł ytych Prowincyi / Konfir
macye *Pactorum* z Pány postronnymi / Wstá
nowienie mienice / okolo podátkow zwyczaj
nych R. P. wstáwy/ opisanie porządku ludzi
do wojennej służby należących / iako Kozá
kow/ Tatarow/ Wybráncow/ Comissie ná roz
graniczenie Pánstwa. Tácie ábo tym por
dobne, pro vt. plus momenti mieć w sobie be
da / przebieżawşy (á rozumiem że w nich nie
wiele trudności). Trzecie mieis e y ostatnie
mieć będzie Obrona / ábo obmyślenie bespie
czeństwa R. P. od Postronnego Nieprzyja
ciela. Ktory materyi gdy potrzebe wwa
żam/ pierwszaby własn timerie mieścić by
dź mia
ła cum Patria libertas, Ciues, lateant in tutela ac
præsidio bellicæ virtutis. Jedná, iż bespie
czeństwo Wyższy by dź nie moze bez podát
ku

Pac
Aut

Cicer
Milon

Cicero.

fu/bo iátoow powieǳiał/ nec quies gentium
Tacitus 4. sine armis, nec arma sine stipendiis, nec stipen-
diis sine tributis haberi queunt, dla tegom słuſe-
nie te nie śniáczna y przytęra máteria náto-
niec cdożył/słuſnię wprozod puścić inſe/dla
oſłodzenia ieſy/yocuētrowánia/ śniiele obiec-
iac/że gdy by inſe ponryſnie ząwarte były / y
tát y ex vii publico iſć muſiałá. Boć to

*Cicerone
Milone.*

práwie ratio doć iſ, nec ciuitas barbaris moribus
feris natura ipſa praſcripſit. bronić ſie od
gwaltu y niebeſpieczeńſtwá. A że ták wpo-
rem częſtość Brácia wáſy w tym i da/ przy-
czyná tá / przyznáć ſie im muſi/ iſ ſie wprozod
w aſektácyách ich y nápráwie praw doſyć nie
dzieie. Wiec y to/ że wiǳa podátki obraca-
iac ſie nád wola y potrzebe R. P. że pomnia-
pſonnymi poſtráchámi wyciſnione kontrybu-
cyę. Toták przebieżalem Seymowe má-
terye. Ziem. Abóſ W. m. zapomniáł pri-
watnych Artykułow? Wiedź to W. m. nie
omylńie / że choćby ze wſyſtkiego nie ſtánáć
nie miáło/ nie wſtąpiá ich náſi. Pleb. Wiem, ^{Przywaz}
to bárzo dobrze/ y dla tego non omiſi, ſed ^{in m. ar-} ^{tykułom} ^{daten So} ^{chotny n á} ^{znáczyt.}
^{tytułom} ſtuli o nich mowić/ wważáiac y to/ że non leu-
w nich momentum. Bo lubo to dla publicz-
nych tylkó ſpraw y potrzeb Seym ieſt zło-
ny/ iednáć iſ kto pilnym rozſádku okiem po-
y

rzy / v zna je tá charitas Patriæ, ktora sie po-
spolicie chlubiemy / nie ná inšym iest zásadzo-
na fundámenencie / tylkóná prywatnym každé z
nas pozytéu / y dla tego tylco gaudemus eius
commodis, dolemus incommodis, quia res no-
stra priuatæ salutis salutis illa, & mortuæ morien-
te. Dla tego nie trzebá w prywatnych tych
áfektacyách tak ostro isć / aby mieiscá swego in-
ter publica mieć nie miały / y owšiem aby przy-
checenie y podnieta z tad byla wielom do kon-
kluzyey šťastliwey / rozumiem aby dzień ies-
den / á ná przykład Sobotni / byl im náznáczo-
ny / w ktory porzadkiem Woiewodztwo / niech
beda czytáne y vvažáne. To przydawam /
aby w tym mieiscá nie miała vporna contra-
dictia. Druga, aby żaden nie wáżył sie przez

rych Kon-
tradycia
nie ma
być v-
porna.
Żyć publicznym konstytucyom / dla tego że mu
prywatnych artifukow nie pozwaláia / boby
to byla res extremæ licentiæ, ále w záiemnie
w podobnyš máteryi mścić sie moze ná swych
Kontradycentách / dáwšy w przod baczeniu
mieisce / ieżeli słušnie ábo nie / bronia mu tego.
Zgola meminert nefas non esse, aliquid ab
omnibus vni negari, cum sæpe numero singuli
cunctorum voluntati resistere, fas esse duxerint.
Dofyć mym zdaniem / przyczyne pier wšá zá-
trudnionych konkluzyi Seynowych / to iest,
nul-

Lipius, de
Clementia
L. I. c. II.

Valerius
Maximus
l. 7. c. 5.

nullum ordinem consultationis, wywiodę /
11 / 1680 drugicy. Ziem. Ale ia Wm. trochezá ^{od 31es}
stanowie / wartie howiem / aby náostánowie ^{1. Jantr 4}
nie tego porzadku miała zezwolić Izba nája. ^{11.3 obie-}
Bo lubo ten do Wm. proponowany / zgad, a sie ^{sta.}
y z potrzeba y rozsądzić / iedną obawiaiac sie
káždy / aby w przed inſe puścić wby materye /
z ta ktorey narzeczy studet, dla ścisłości czasu
nie oschnal / przec yć temu bedzie. Druga
niektóre artykuły rzecza sama prywatne / chcieć
beda ci ktory ie wnoſa / aby za publiczne by-
ły rozumiane y czytane. W tym iako sobie
proſe Márſzałek poſtapi? Jako ie bedzie bez ^{Respons}
wraży y z kontetowaniem proponował? Pleb. ná to:
Jeżeli poiedynkiem nie bedziecie chcieli vma-
wiać ſpraw Seymowych / nádziecie żadney
niemáſ / aby miały bydz kiedy ſzeſliwie kon-
fludowane / gdyſ wſyſtkie tráktować o raz /
rzecz ieſt nie podobna. Lía vleczenie iedną
tey nieuſności / niech beda od Pánów Poſtowo-
zańſſone / od márſzałká przyimowane / táto-
we deklarácy: Eatenus pozwalam ná tráktow-
anie tey materyy / ie zeli teſ ten á ten arty-
kuł bedzie vmawany / ná prywatny eatenus,
ie zeli: teſ moy prywatny mieſce mieć bedzie.
Aleć ia vpewniam zeby czasu nie tylko doſyć
byſo áleby go teſ y zbywało / byleſci e predko
doſlus

Studnia Konstitucyey przystepowali :
Świadkiem tego konkluzya Seymowa / kto-
ra w ciele dni koniec bierze / lubo iat znowu
sie tam Seim zaczyna. A nie insha te przyczyn-
na / tylko że zaraz na orzech przychodzicie. Co
zāsdo drugiego punctu, sic lentio, aby prawo
definiar, ktore sa publiczne ktore prywatne
materye / na przykład taka albo podobna defi-
nicya: publiczne artykuly sa te / ktore directe
concernunt potrzebe y dobro / albo generaliter
wszystkiey Wyszczyny / albo tez choc iednego Wo-
iewodzstwa obywatelow / byle wzgledem o-
strzezenia ich Szlacheckiey Wolności. Pry-
watne zaś sa te ktore sie ściągają na pożytek
prywatny albo Woiewodzstwa (iako to sol na
przykład /) albo też szegulnych w nim osob.
Dotychczas stosując sie mářbatek y Deputaci
iego definicyi / niech arbitrio suo rozsadza y w-
waza / iakie pod nie podpadac beda materye.
Bo jeżeli to ad disceptationem Izby przy idzie /
znowu otworzy sie idem contentionum cam-
pus. Wiec aby tym wiecy wśności y porażi
mářbatek miał y Deputaci / omnino rozsu-
miem / aby y oni y on przysięgali. Jeżeli
albowiem ci co grunt dzieła / ktorzy sady od-
prawia / że tylko prywatnych fortuna Bafu-
ia / ostro y furowie przysięgala / a zemu dla
Bogaci / na ktorzych sumieniu calosc prawo
naszych

Mářba-
tek y De-
putaci
bydama-
ia przy-
siegli.

Ex l
Panc
co eli

Ex Plin
Panegyri-
co elicetur

mających (quotusquisque; bowiem pamięta że po-
kad do Truku nie pcyda) przysięgać nie ma-
ją. Rowżem mym zdaniem dwa razy / to
jest / biorąc nasiete funkcya / y składając ją z sie-
bie / przykładem Konsulow Rzymskich / kto-
rzy tak je dwaćroć solene ræbebant jusiuran-
dum, quo caput : aum, Domum suam, si scien-
ter fefellissent, Deorum iræ deuouebant.
Wiec y ostre á surowe práwo vstánović ro-
zumiałbym / przeciwko pomienioney przysię-
gi (ktorey rotam iáko náyuważnie opisać
trzeba) przestępcom. Tymi Mårgåłkå y De-
putatow iego propozycyami / wiemci że sie
niebeda kontentować waży / powiádać żeby
to rzecz była strasna Wolności / dawać tyle
mocy tey funkcyi / áby náznaczała do Seymo-
wania perzadeł: Ale iá w rzecz same wex-
rzały / nie wiedze áby tá kretka ná wielu po-
dzielona / y przecie bezupla lårze władza / mia-
ła co niebezpieństwa przynieść. X nie dla
inşey przyczyny przegryć temu kto będzie / ty-
ko że mu smákuie ten nierząd w którym ma wol-
ność swych prywat dopinać / tårgi z Pánem
czynić / dobro Cyzyzny postrónym przedawác
prywatnych ludzi potedze / za wioske y vrgiele
vstugować. Pomnie wiele cd W. M. przy-
kładow powiedziáných / gdzie Poslowie ták

L

dlu-

Slugo przesyli / pożądzim nie podpisano. Co
lubo wstyżćim wiadomo było / iednak zostaz
ło impunitum. Czyby to w inszey dobrze v
stánowioney R. P. wolno było? Czyby slu
żenie á ostrze y surowie / takiego excessu nie kas

^{prawy} ^{Soloná} ^{Oratores} ranos? Reżumiem że przedzy nizeli v nás. Pos
mnie zemczytal práwo od Soloná vstánowio
ne in petulantes & turbulentos Oratores. Albo
wtem wiedzac ten mądry Práwodawca / iż

istto ^{Merze} ^{tu} ^{natura} ^{tranquillum} ^{est}, ^{sed} ^{ven-} ^{cicero pro} ^{torum} ^{vi} ^{agitatur}, sic ^{populus} ^{sua} ^{sponte} ^{placa-} ^{Cluentios}
tus, hominum seditiosorum vocibus, vt violen
tissimis tempestatibus attolitur, aby tym spoko
ney ^{Scym} ^{od} ^{niego} ^{vstánowiony} ^{mogł} ^{sie}
odpráwować / także práwo vstánowit: ^{Si} ^{Ex Aeschin}
^{quis} ^{Oratorum} ⁱⁿ ^{Senatu} ^{aut} ^{pro} ^{Concione}, ^{vel} ^{Iminius de}
^{bis} ^{de} ^{eadem} ^{re}, ^{apud} ^{eosdem} ^{dixerit}, ^{vel} ^{inter} ^{Rep. Achr}
^{decernendum}, importunè locutus fuerit de re
bus á suggesto alienis, vel alicui maledixerit, vel
aliquem concitarit, dimissâ Concione aut Se
natu, eius mulctandi potestas, apud Præsides
esto. Ktore Práwo niena to wspomniam /
aby mial ná nie rádzić / bo lubo wtem żeby
dobrze cokolwiek temu podobnego nápisac /
iednak widzac iż to do zgody y zezwolenia
waszego bardzo trudno / y mowić o tym nie chce.

^{prawy} Druga przyczyna przynosse zatrudnionych
tóna

Sallust
in. Catil

Cicerop
Quintio

Salustius
in Catili.

Konfluzji / Ktorá iest iz Postlowie do rad pu
blicznych przystepuacy / sa z tymi wniesieni
bus consultant publicis, haud enim facile ani
mus verum prouidet, vbi illi officiant. ^{na druga} ^{zatrud-} ^{niowych} ^{Konfluz} ^{ji dla} ^{przeuot} ^{nych} ^{afek} ^{tem:}

afekty dwoiakie sa / a oba zároveň szkodliwe.

Pierwszy iest chciwość pomnożenia swey for-
tuny, Ktory iz iuż cale serca ludzkie opano-
wał / bardzo trudni y psuje publiczne rady. ^{z Ktorych} <sup>piern-
sy</sup> ^{chciwość}

Cicero pro
Quintio

Nullum enim est officium tam sanctum atq; so-
lemne, quod non auaritia comminuere ac vio-
lare soleat. Z tadci pochodzi naprzód owá
afektacyom Pańskim (lubo częstokroć nie-
zdrojnym) długa bardzo dla targu tylko kon-
tradikcyja. Stad pod płaszczem strzeżenia
Wolności ostre nązły / a czasem niepotrzebne
następowanie in acta principis. Stad przeze-
nie wporne, nie przelomione Prawu y wstáwie
iakiy / Kteraby znosiła pożytek prywatny. Já-
ko swiáza Oeconomia, Ordinacia Smoleń-
szczyney / podniesienie Kwarty / obrocenie pe-
wnych Starostw / a rem co duncet, saletry /
potáże / z dołr A. P. y tym podobne. Stad
swaryowe z wielkim wporem o cło / o libertas
cye / o przywilej iáci. Stad na koniec nie-
długo podiete protekcyi Miaszt Asiażat len-
nych w nie słuznych / sektacyách / y Cyzyżnie
szkodliwych. Zgoia gdy w Wstudze C y o

czysteſzey Każdy ſwoię rzeczy ma ná pieczy / miſera ^{Florus 1. b.}
Respublica in exitum ſui merces eſt. ^{35. cap. 13.} **R**powie-

dział dobrze **Hiſtorik** **Rzymſki** doznałſzy te-
go w Pánſtwie łtorego ſpráwy opisał / prjuas
ta res ſemper officere, officientq; publicis con-

174 m. 14
Hieſol
wieſ re
medium.

^{Livius 1. 22.} **U**á vleczenie tego áſektu / ia ſpoſobu

žadnego nie znáyduie / tylko dobrowolne iego
porzucenie / y prawdziwe vзнánie / że gdzie ſie
w nim nie popráwicie / **R. P.** zgubicie nie o-
mylnie / to ieſt ſamych ſiebie. **C**zego żaden
nie wważa / **X.** neſciunt ſe, dūm Remp. vendunt,
etiam venire.

^{Seneca} **T**o przydam ieſzcze żrády człó-
wieká mądrego / dány wielkiemu a pierwſze-

mu w ſwym Pánſtwie monárſe / quoniam pe- ^{Salluſt.}
rinde omnes res laudantur atq; appetuntur, vt ^{Orat. z. aud.}
earum rerum uſus eſt, ^{Caeſ.} á ludźie vзнawáia że

reſz przez nie / do poſánowánia wſelkiego / do
honorow / do láſki Pánſkiey / nápredſy ieſt
przýſtep / iáko ow powiedział /

¹⁷³ **Protinus ad cenſum, de moribus. Vltima fiet** ^{Iuvenal.}
Quaeſtio, ^{Sat. 3.}

Niedziw że chciwie prágna bogáctwo / że ſie
onie iákimkolwiek ſpoſobem ſtáraia. **A**le

gdyby **Enotá** ſá má tylko pfużyła / y ſtálá dro-
ge do wſeláſkich **Ozdob** / **Princeps pecuniae de-**
eus ademerit, magna illa vis auaritiaē facile bonis

mori-

Taci
Hiſt.

Valer
lib. 4

Tacit. 1. 1.
Hist.

Valerius
lib. 4. c. 2.

moribus vinceretur. To pierwszy áfekt. Drugi nie mniej škodliwy jest / Uienawiść prywatna / y zrozroznionych ánimów pocho-<sup>Drug
uien-
w- i pri-
w- atna :</sup> dzająca niezgodą / ktora w tey równości wolnego głosu bydz musi niebezpieczna / stimulat enim lapè privati odii pertinacia, in publicum exitum. A rzadzi sie znaydzie taki / ktory by dla dobra pospolitego miał dobrowolnie polozyć / in limine curiæ, simulates. Albo ktoryby w tym chciał iść przykładem Liuii Salinatoris. Is namq; etsi Neronis odio ardens, in exilium profectus & testimonio eius præcipue afflictus esset, tamen postquam eum inde reuocatum Cives Collegam illi in Consulatu dederunt, & ingenii sui, quod erat acerrimum, & iniuriæ, quam gravissimam acceperat, obliuisci sibi imperavit. Nè si dissidente animo confortium imperij usurpasset, pertinacem se exhibendo inimicum, malum Consulem ageret. Chwalebne to bylo áfektu pomiarkowanie. Ale v nas niemáß takowych przykładow. Wiecy takich / kiedy ná sie prætentu executionis y práwá / ostro nástepuia / kiedy sie rozniázdaniem / nie dla insey przyczyny / tylko ze y sercem kiedy dla swey nieprzyiázni zgode powšechna rozrywáia / gdy ieden drugiemu przezy / táż długo časem / áß sie Szym roz

Sposób
ofentia
ney:

zerwie / ábo sie zařtanowi / tak iáko ředz / gdy w
nicy reniges przeciwnie sobie robia. Ma ten
áfekt inřego řposobu niemař / tylko aby Pan / y
znim ludzie wielcy / wiedzac iáko ná tym řila
Oyczy nie nalezy / wiedli do porównania řercá
rozroznione / y non accedendo ad partes, zá-
wasnionych miedzy soba przywedzili ad egre-
gium humani animi, ab odio gratiam deflexum.
Ořtárych Niemcách nápisal Tacit, Offensa
non durant implacibiles, vtiliter in publicum,
quia periculosiores sunt inimicitiae iuxta liber-
tatem. Aleć tych áfektow ná wielřka pode-
niata ex elientum turba, řtorzy vřluguia vř-
pernym y wyuřdanym gřosem řadzy Pánow
řwoich, quos inhocita & perniciosa hořdo te-
nuit, potentiae paucorum, decus aq, libertatem
suam gratificandi. Bo iřby řani nie mieli
tyle řolá / y chći wořci řwoicy / y záwziátey nie-
nawieřci vřluguwáć / wola to cudzym ie- y-
řiem odpráwić. Ořlupiwřy ie vřpláćiwřy
řrogo / przyřládem owego / řtory ná oopiná-
nie řwoych pretensyi powiedziat, nihil ad lar-
gitionem vřli reliquiste, non quis aut cœnum di-
uidere velit aut cœlum. Kiedyby to řed / rzecz
podobna byřlá odřtrychnáć ed rad publicnych
Pánow Vřřelnicřow / y Pánow recedá-
nych / řrochby řáćni pořtepowáło wáře řy-
mowá

Taci
mer
Ger
rum

nowanie. Dotad sposob skutecznego za-
wieranie Seymow / pod dwiema przyczyna-
mi naywiekszymi powiedzialem: Alec sa ie-
szcze niektore lubo mnieysze wagi do tego ie-
dnast nalezace. *monita, etere etotko przypo-*
mnie. Naprzod iz w Panstwach wolnych
jest zawsze illud ex libertate vitium, quod non
simul, nec ut iussi conveniunt, sed & alter, &
tertius dies, cunctatione coeuntium absumi-
tur. *Ana Seymach nazyw / drudzy ledwie*
nie na same ziezdzaja sie konkluzja / dobrzeby
prawem obracowac / aby wszyscy na sam po-
czatek bywali / a ktorzyby nie byli / aby iusz wnos-
wiony materji nie mogli zeruszac. Druga
rzecz jest / iz takie znadwia sie materje / ktorych
wymaga / w takiey liczbie Poslow / a zwlaszcza
wielu tego nie rozumieacych nie podobna /
dla tego na przysiegle Kommissarze puszcic by-
to trzeba ktorzyby mieli moc konkludowac / co-
by ere Reip. bydz uznali. *Mianowicie Or-*
dyncyja wienice nigdy nie stanie / chyba tym
sposobem. Alec wy nikomu nienfajac / a sa-
mi podolac nie mogac / sila rzeczy z wielka
Oczywizny skoda do skutku nie przywodzicie /
tego nie uznawajac, ze habita fides, ipsam
plerumq; obligat fidem. *A zas multi fallere*
docuerunt, dum timent falli. *Trzecia aby*
to co

Tacitus de
moribus
Germano-
rum

Monita
niektore
4 plem
se opad
fiem
zanie
Pos
low

^{aby to co}
^{Sadowi} ^{cznych} ^w ^{każdey} ^{bowiem} ^{R. P.} ^{osobne} ^{sa} ^{iudicia}
^{należą} ^{rad} ^{nie} ^{mieścić} ^{sa} ^{Tribunai.} ^W ^{Izbie} ^{waszey} ^{wszystko}
^{aby to co} ^{Sadowi} ^{cznych} ^w ^{każdey} ^{bowiem} ^{R. P.} ^{osobne} ^{sa} ^{iudicia}, ^{osobne} ^{confilia}, ⁱⁿ ^{sa} ^{rzecz} ^{Seym} / ^a ⁱⁿ ^{sa} ^{Tribunai.} ^W ^{Izbie} ^{waszey} ^{wszystko}

wy pomieścić / wszystko sie tam przez te bez-
rocie wrotą ostrzeżenia Praw y Wolności
zmieścić. Ziem. Wiem co W. m. intendi, a
zaprawde słusnie / bo tumulty / zburzenie zbo-
row / zniesienie albo odiecie Cerćwi / nuż De-
kret taki owaki Tribunalski / to wszystko chca
aby pod rozsadeć Poselskiej Izby podpadało.
Dla Boga wzdyc każdey sprawie / każdemu
excessowi, iest naznaczone / należące forum.

Od dekretow zaś Tribunalskich / iezeli będzie
prouocatio ad Populum, toć ie iuż znieść lepiey
o raz / niżich powagi narużać. Pleb: Ogdy-
by wszyscy iednaczego w tey mierze zdania z
W. m. byli: A że to W. m. sam vzna wra-
wiecy o tym mowić niechce. Kaczy Pána
Boga proße / aby w Oyczyźnie máiac iednego
Boga / iednego Pána, iednoś Prawo mieli-
zmy / iedne zwiare.

Vt idiplum dicatis omnes, Ad Co-
& non sint in vobis schismata, sitis autem perfe-
cti in eodem sensu & eadem sententia, <sup>rinth: 1.
cap: 1.</sup> Wras-
caiac sie do swey rzeczy Czwarta aby sami tyl-
ko Posłowie zasiadali. I kad multiplex
commodum. Liaprzod lepiey sie słuchac
bedz

Bedzciecie ciho wmnieszy li. Ie siedac bez gadania y rozruchu / ktory tak gromada czynić musi. Potym zachowacie piekna poro-
ge kola waszego. Do tego bezpieczenstwo v-
twardzicie o rym ktorzy swoicy nie maa as-
sistency / bo ex ducentu swar / z poswaru zwra-
da / zwady bydy moze y bitwa. Lia ostatet ias
fikolwiec sekret rad waszych miec bedzciecie /
ktorych teraz sluchaiac y cudzoziemcy na-
wet / wszyscy widza / niezgoda wasze wzasa-
ia / y dla tego wszystkie R. P. conatus con-
temnunt. Z powiesci nie mogliby wszyst-
kiego wiedziec tak rzetelnie y doskonale / iako
gdy sami widza y slysa. Piata. Aby rela-
cye Hetmanskie / Poslow wracajacych sie / re-
was nie bawily y niebrały wam czasu / cu-

Seneca Ep.
4. ius vnus honesta auaritia est. Kaczy tedy
ábo tych po wiekszey części nie potrzebnych
Oracyi zaniechác / ábo im dzień świętá ná-
znázác / ábo zgolá przez instrukcie Seymiko-
we podać / ieżeli w nich co godnego y potrze-
bnego wśystkich wiadomości. Bo ieżeli tá
ceremonia tylćo (iáko mocno rozumiem) dla
podziękowania / lepiej iusć chwalić y dzieko-
wać / choć nie máśz zá to / niż czas gubić. Tu
przydam do tey ochrony czasu / y owo ktore
wam niekiedy cáłe sessey biorz / z audiencyi
komu pozwoloney / ábo suplić wziętey przy-

1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829

and Co.
month: 1.
up: 1.

ପାଠକ

padające materye / o które wporne więc bywają
 iaswary. Słuchajcie tedy Miarśzałek niemiłosi-
 by dawać tym rzeczom tak wolnego przysiew-
 pu y mieisca. X zgola o to sie wśhelakim spo-
 sobem starać / aby wśhelkie do zguby czasu od-
 cięte były okazać. Ktery: h wy nie tylko
 nie wychodźcie / ale też sami ich przyczyniacie.
 Owy mi zwłaszczá proceśsiami / ktore wśhy-
 sey z miarśzałkiem odprawniećiená gore / w
 przed dlugi swarczyni wśhy / czy iść / czy nie
 iścy tylko pślać kłtka zpostrzodká siebie.
 Takowym y tym podobnym prześtkodom / ni-
 cum remedium w zachowaniu porzadku pa-
 stánowionego konsyltacyi waszych / y w nie-
 odstępowaniu záczetey propozycyi. **To**
 com rozumiał powiedzialem woli W. m.
 czyniac dosyć / wiecy prz ydać nie mam co. & tu
 plura tibi ipsi dices: Jednak to tylko ięszce
 rzekę. Jezeli lubo tym / lubo inśym sposo-
 bem / bedzie chciała X. P. w lepszey rząd wo-
 práwieć tak zepsowana rada / moze trwać dlu-
 go / y w takim postánowieniu wiakim sie tea-
 raz náidzie. Jezeli też wśhyscy w tym opu-
 szczá rece / rzecz nie omylna / że przedśzego wpa-
 dku / cátoście iey y wolność wasza mieć niemożę-
 iako przez tak zatrudnione Seymowanie.
 Gdzie bowiem náprawa Praw y executia
 gdzie zátrzymánie y utwierdzenie swobod.

Zmieni-
 dote. ple-
 ban-

Seneca

7.

Idem i-
dera.

gdzie opisanie rzadu publicznego? gdzie o
strzeżenie bezpieczeństwa Oyczyzny? y niebe-
spieczeństw przypadających oddalenie? Je-
żeli Seym/ Seym mowie / stroż Wolności
wafey/ fundament Oyczyzny wfszystciey/ nie-
zgoda upadać y gwałtować będzie? A tak
ktokolwiek jest z waszyzliwy Oyczyźnie: Kto
ktokolwiek smakuie sobie te wysoki / y zinkym
Larodami nie porównane swobody: Kto
ktokolwiek lubi to szczęśliwe R. P. postanowie-
nie/ktoremu inuident w iarzmie niewoli be-
dace obce y postronne kraie/ w wszelkie stara-
nie/ tu siły wfszystkie rozumu niech obraca /
to nieomylnie wiedząc/ że w potrzebie wietfey
niemoże oświadczyć amorem Patriæ, curam
Libertati. Ale iá rozumiejąc podobno / że to
ábo ná Seymie / ábo ná Seymiku mowie /
wnoże się nájbýt w dluga mowe.

Seneca Ep.

16

Idem ibi-
dem.

cum Democrito vnus mihi pro Populo est, &
Populus pro vno? Abo iáko Epicurus do
swego słuchacza/ tak iá do M. M. hac ego
non multis sed tibi, satis enim magnū alteri thea-
trum sumus. Jáko ktokolwiek / jeżeli to com
powiedział/ Dział M. M. bydz ex vsu / rácz
żżyć ná dobro Oyczyzny / y podać miedzy
Bracia: Jeżeli też táć dluga náśá rozmowa
prozna y daremna / to nam sluzyc będzie ono
przysłowie, me hircum multile, te supposuile

oribum. czym kończe bo iuż południe nášter
pute / praca do odpoczynku wabi, appetu do
pożarunku.

Ad herma-
nere
ter sed
Stamen

Todo tad X. Pleban o konkluzyách Sey-
mowych. Co iz rozumiem bydznie od rzeczy /
dla tego puśćzam pod uwagę wszystkich. A ze
to ná pilnym y życzliwym stáraníu Pána w-
przed / á potym y innych Stanow záwislo /
pierwcy niß pioro poloze / te cilká słow donich
obroce.

De RR
22.

Do ciebie naprzód R R O L V Pánie náš /
nie moim ále Oyczyzny wszystkich / ále Wol-
ności názey głosem mowie / ábys iey podał
refe / záledwie ponoszącey longæ pacis mala.
Lwie tak iako ná Perstkich niegdy Krolow káż-
dego poránku wotal Pokoiowy: Surge ó Rex,
& rerum curam gere. Lwie tak ia pobudzam
zwykła czulość twoie y stáranie nád Państ-
wem ktoremu pánuiesz: Ale iz nád zwyczaj
pilneyšey potrzebuie opátrznosci / iz to zle
Seymowanie / ktore ia predko zgubić moze /
co raz w goršy rzad idzie / dla tego proše /
ábys powaga Máiestatu twego / nápráwił
zepsowana ráde / bez ktorey káżda R. P. sli-
ska iest do upadku. Prowadz tedy civium
fereá y umysly do zgody / iedności / y do obmys-
ławiania pospolitego dobra. A to wiedz
nieemylnie / ze poyda wszyscy lácno y ochotnie

Plutarch
ad Princi-
pem in ex-
ditum.

zá twoia fu Oyczyźnie żygliwością / y będzie
pewnie predkie obsequium in Principem, & Tacitus
emulandi amor, Validiora quam poena ex legi- Annali:
bus aut metus. Zá co procz miłego v Potom-
ności wspomnienia / y sławy nieśmiertelney /
procz wieczney y wysočiey Korony w Lłebie /
wprzód benetac. i dulcem conscientiam odno-
sić będzieś / á potym miłość ludu powierzones
go / y z niey pochodzace ochotne y dobrowolne
posłuszeństwo / gdy każdy z tad dobro y szes-
cie swe vynawác będzie żeć holduie / oraz cie
nazywając y Pánem y Oycem.

Do Sena- Ty zaś powazny Senacie / Oycze niegdy
tu: Wolności názey / ktoremu pierwsze práwa
winniśmy / y swobody nábyte: Ty stáraniem
twoim strzeż całosci Oyczyzny ktora w nieodz-
miennym zátrzymáníu trzech Stanow záwi-
sta: Ty Ordinem Equestrem, toiest Semina-
rium tuum, yiego rády / wiedz do čresu pospos-
litego dobra: Ty Poselska Izba / tanquam fi-
liam tuam, bez ktorey stać / y powagi swoiey
mieć nie możeś / á fekttem powinnym wspierai /
y zátrzymywai w swey całosci: Ty nákoniec
powaga swoia spráwuy Ciuium sercá / y rozne
vmysly łacz / á do tego prowadź / aby Wolno-
ści swey ná pomnozenie dobra R. P. náostrze-
zenie práw / á nie ná zgube / y znišczenie ich zá-
zywáli. A tak zá pilnym stáraniem two-

im/będzie latissima Reip. forma, cui ad sum- Seneca. de
ma libertatem nihil deerit, nisi pereūdi licentia. C. 1. lib.
1. c. 1.

Do Ryce
1574.

Aná konfec o generose sanguis, Wyzyznie y
Wolności obowiazana Sacna Szlachta Pol-
ska/ieżeli tego ieżdes rozumienia/ że amilla li-
bertate nemo vivit vt oportet, neq; haurit hunc
communem acrem sed inficit; Jeżeli wielkie
przykłady Przodków twych w sercu twym co-
moga: Jeżeli trwa ieższe vmyślow wspania-
ły/y wam z Vrodzenia nalezacy/ w pilnym a
czulym swobod twych strzeżeniu: Jeżeli chce-
cie aby długo y nieodmiennie kwitnęła.

Quærita multo sanguine gloria,

Reperta multo, Regibus altior,

Ipsaq; Maiestate maior.

To iest skodka y złota/ktora sie przed wbyst
kiego światá i larcodami. Bzycicie Wolność.
Wbystko staranie wbystkie sieły obroćcie na
ta/abyście ież przez niezgodę wáże niepowetowa-
na z guba niestrácieli. Ta gotowośćia/ta oc-
hota/ktora przeciwko i nieprzyiacielom ież
dostatkci lożyć/y krewość/czesotkość wielkim
sercem gotowicie / i az y teraz wzemnetrze-
nym niebespieczeństwie chćicie ież vslużyć. A
vslużyć non iactura zdrowia y Fortuny/ale
pilnym y zyczliwym o całość ież staraniem/
ale odstąpieniem złych/ktore ia gubia/nato-
gow y zwyżaiow. Ilich zgola to wáże w kto

rym

Sarbieuico

lib. 4. 1.

1115

rym sie słuſznie kochać Niepozwalam, prawo
ſrzec y ſwobod/ niech ſie ná dobro Wyzyzny
obraca, á nie ná ſługę ſwey chćwóſci/ y am
bity. y / y ludzi prywatnych potęgi. To
wiedcie nieomylnie / iż ieżeli ſie wróci ſtarc
żytna ona Przodkow wáſzych w ſłudze pu
bliczney poćciwoſć: Ieżeli prawdziwe w
kochać Swobod / á pilne ſtárání. o dobro
poſpolite/ w ſercu wáſzym znáydomać ſie bed
zie/ Obaczycie predko ſzeſliwé Wyzyzny wá
ſzey/ poſtánowieńie/ Obaczycie Práwa w re
ſucyey ſtáte zwrócić wzáchowéńiu / radę w
dobrym perzadcu / kwińnaca Wolnoſć w mi
łym poćoiu / przy choynych Ziemié wáſzey
ſtárbach obſite ſzeſćie y doſtátci / niezryey
chćwóſci áni krzywdzie niepodległe. A ilez
króć ſłuſzna przyczyna R. P. do wojny po
ciągnie / miłoſćia Wyzyzny / y obrona wiary
ſwietey pobudzone meſtwo/ dzielnoſć / y od
waga wáſza / ſtráſzna wſyſtćim nieprzyiáciom
tom ká dzie. I ſzeſlina a brón Polſka teni
kres żywćieſtw w Látrodách Pogańſkich ode
nieſie / kteryoni w náydálſzych gránicách
pańſtw ſwych vznakawaia.

Czego vprzeimym ſercem Wyzyzynie mo
iey miſley żyzac/ te krotka prace konczy. Dot
to Boże / áby ná iákiekolwiek ie
dobro/ y pożytek.

DM J. G. Leci 20 Julii. 1722

Cyrt. 26. Maja 1896.

Stanisław Dobrzycki stud. filoz.

